

NORDRE LAND
KOMMUNE

Handling- og Økonomiplan 2018-2021 med budsjett 2018

Innhold

1. Innledning	3
2. Kommuneplanens handlingsdel	4
2.1 Næringsutvikling og turisme	4
2.2 Oppvekst og utdanning	5
2.3 Helse, omsorg og velferd	5
2.4 Klima, miljø og areal.....	6
2.5 Bolig og nærmiljø	8
2.6 Kultur og frivillighet.....	8
2.7 Kommunen som organisasjon.....	8
3. Styringskort	10
4. Økonomiplan 2018-2021	11
4.1 Innledning	11
4.2 Ståstedsanalyse.....	12
4.3 Sentrale føringer	20
4.4 Økonomiske mål	21
4.5 Budsjett 2018.....	25
4.6 Investeringsprogram 2018-2021.....	37
5. Budsjett 2018 i tall	45
5.1 Budsjettskjema 1A – drift 2018	45
5.2 Budsjettskjema 1B – driftsbudsjettet 2018	46
5.3 Budsjettskjema 2A – investering 2018	47
5.4 Budsjettskjema 2B – investeringsbudsjettet 2018	48
5.5 Budsjettskjema 1A – drift i planperioden	49
5.6 Budsjettskjema 1B – drift i planperioden	50
5.7 Budsjettskjema 2A – investering i planperioden	51
5.8 Budsjettskjema 2B – investeringsbudsjett i planperioden	52
5.9 Økonomiske oversikt – drift	53
5.10 Økonomisk oversikt - investering	54
6. Gebyr og betalingssatser 2018	55

1. Innledning

1.1 Kommuneplanens handlingsdel

I følge Plan- og bygningsloven skal det utarbeides en handlingsdel knyttet til kommuneplanens samfunnsdel som angir hvordan planen skal følges opp de fire påfølgende år eller mer. Handlingsdelen skal revideres årlig.

Gjeldende samfunnsdel i kommuneplan for Nordre Land kommune ble vedtatt av kommunestyret i sak 14 i 2012. I 2017 har det pågått et arbeid med revidering. Forslag til plan legges ut for offentlig ettersyn i november, og det er lagt opp til vedtak i desember 2017. Dette betyr at slutføringen av kommuneplanens samfunnsdel pågår parallelt med utarbeidelsen av handlingsdelen til planen. Handlingsdelen tar derfor utgangspunkt i forslaget til plan som ligger ute til ettersyn, og vil kunne bli oppdatert ved eventuelle vesentlige endringer. På denne måten vil handlingsdelen være knyttet til den nye kommuneplanens samfunnsdel, men på grunn av sammenfallende vedtakstidspunkter vil handlingsdelen ved neste rullering være mer utfyllende enn årets rullering, siden det er basert på foreløpig utkast til samfunnsplan.

I Nordre Land kommune er kommuneplanens handlingsdel og økonomiplanen ett dokument, slik at prioriterte tiltak hvert år ses i sammenheng med tilgjengelige økonomiske ressurser. Enhetenes styringskort ligger som vedlegg (vedlegg 1).

1.2 Økonomiplan

Økonomiplanen skal omfatte hele kommunens virksomhet, gi en fireårig realistisk oversikt over sannsynlige inntekter, forventede utgifter og prioriterte oppgaver i planperiode, vise balanse for hvert av årene i økonomiplanen og inneholde utviklingen i sentrale økonomiske størrelser.

I februar 2016 ble det vedtatt å igangsette et omfattende omstillings- og organisasjonsutviklingsprosjekt (OU) for perioden 2016-2019. Bakgrunnen var økningen i den generelle økonomiske utfordringen grunnet stor kostnadsvekst og liten inntektsvekst, politiske ønsker om å oppfylle vedtatte økonomiske handlingsmål kombinert med det særskilte vedtaket i kommunestyret i desember 2015 om å fjerne eiendomsskatten på boliger, fritidsboliger og ubebygde tomter i løpet av de neste tre årene. OU-prosessen og de omstillingene som ble vedtatt som følge av den, har vært svært førende for utarbeidelsen av økonomiplan for 2018-2021 og budsjett 2018. Økonomiplan 2017-2020 lå til grunn for endringer i rammene, utover framskriving med oppdatert lønns- og prisvekst.

2. Kommuneplanens handlingsdel

Handlingsdelen er en mer konkret beskrivelse av hvordan mål og strategier fra kommuneplanens samfunnsdel skal følges opp i fireårsperioden, og den omhandler i første rekke kommunen og de kommunale sektorer som er underlagt kommunestyret.

Handlingsdelen for 2018-2021 er basert på kommuneplanens samfunnsdel som er under utarbeidelse for vedtak før nyttår 2017. Dette betyr at gjeldende kommuneplan settes til side, og at handlingsdelen derfor bygger på forslag til ny plan basert på struktur og innhold i det nye forslaget. Med ny samfunnsdel til kommuneplan under utarbeidelse parallelt med handlingsdelen, vil en kunne oppleve at endringer i samfunnsdelen ikke fullt ut blir hensyntatt i handlingsdelen. Årlig rullering av handlingsdelen gjør at sammenhengen i planverket vil bli sikret ved neste rullering.

2.1 Næringsutvikling og turisme

Målsetninger:	Strategier for å nå målene:
<ul style="list-style-type: none">• Økt verdiskaping og flere arbeidsplasser.• Landsbyen Dokka skal utvikles videre som et attraktivt og levende handelssentrum.• Fortsatt høy produksjonen fra biobaserte næringer.• Et godt tilrettelagt utviklingsmiljø for etablering av biobasert næringsliv.• En bærekraftig hytte- og destinasjonsutvikling.	<ul style="list-style-type: none">• Støtte videreutvikling av kommunens eksisterende bedrifter, blant annet innenfor næringer der kommunen har fortrinn; skog, landbruk og tre, industribedrifter innen metallbearbeiding, interiører, betong og bedrifter i entreprenørbransjen og transportbransjen.• Bidra til godt samarbeid mellom skole og næringsliv.• Bidra til arenaer for kompetanseutvikling i næringslivet og økt samhandling mellom bedrifter som kan ha synergieffekter av samarbeid• Bidra til samarbeid mellom næringsliv og forsknings- og utdanningsinstitusjoner.• Stimulere til nyskaping og etablerervirksomhet, gjennom veiledning og kompetansemegling, å støtte opp om Landsbyen Næringshage, forvalte Næringsfond og andre støtteordninger og samarbeid med Gjøvikregionen Utvikling.• Støtte opp om utviklingstiltak, markedsføring og profilering som er viktig for å fremme. Land som reiselivsdestinasjon. Samt å støtte opp om videreutviklingen av arrangementer både i Synnfjellet, ellers i kommunen. Legge til rette for

	<p>at den enkelte hytte blir bruke flere døgn i året.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Utvikle et samarbeid med kompetansemiljøer som NTNU, Raufossmiljøet, og andre viktige aktører, som kan bistå bedrifter i Nordre Land i sitt utviklingsarbeid. • Sikre tilgang på tilstrekkelig og varierte næringsarealer. • Fokus på grønn utvikling innen reiseliv og andre næringer der det er naturlig.
--	---

2.2 Oppvekst og utdanning

Målsetninger:	Strategier for å nå målene:
<ul style="list-style-type: none"> • Et godt oppvekstmiljø og gode utviklingsmuligheter for alle barn og unge. • En barnehage og skole som ser det enkelte barns muligheter, slik at de rustes til å mestre livet sitt. • Læringsresultater på linje med landsgjennomsnittet. • Flest mulig skal kunne fullføre en videregående opplæring på hjemstedet. 	<ul style="list-style-type: none"> • Styrke det tverrfaglige samarbeidet for å sikre kvalitet, utvikling og riktig kompetanse i alle tjenester. • Utvikle samarbeidet med foresatte. • Styrke leken som læringsarena. • Skape motivasjon og mestring gjennom praktisk, variert og relevant opplæring. • Sikre trygge og gode læringsmiljøer i barnehage og skole. • Legge til rette for fysisk aktivitet i barnehage og skole, gjennom et variert fritidstilbud. • Styrke funksjonell bruk av digitale verktøy. • Styrke samarbeidet mellom Nordre Land kommune og fylkeskommunen med hensyn til opplæringstilbudet på Dokka videregående skole.

2.3 Helse, omsorg og velferd

Målsetninger:	Strategier for å nå målene:
<ul style="list-style-type: none"> • Innbyggere i alle livsfaser opplever god helse og trygghet i et aktivt og sosialt liv der barn og unge vokser opp med trygghet og omsorg. • En god folkehelse med fokus på tidlig innsats, forebygging, og mestring i alle aldersgrupper. • Økt sysselsetting og reduksjon i antallet uføretrygdede. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sikre god kapasitet og kvalitet i tjenesten, og utvikle nødvendige behandlingsplasser. • Utvikle og ta i bruk nye løsninger som bidrar til at alle kan bo i eget hjem så lenge som mulig. • Tilrettelegge for varierte boformer, som sikrer trygghet og sosial aktivitet. • Legge til rette for økte muligheter for

	<p>sysselsetting av grupper som har vanskelig med å komme inn i ordinært arbeidsliv.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Samarbeide på tvers av fag og avdelinger, og med pårørende og frivilligheten for å skape en god oppvekst og et godt liv for flest mulig.
--	---

2.4 Klima, miljø og areal.

Målsetninger:	Strategier for å nå målene:
<ul style="list-style-type: none"> • Ren luft og rene vassdrag med god økologisk tilstand. • En arealbruk som sikrer et attraktivt lokalsamfunn og bærekraft på sikt. • Bidra til at nasjonale og internasjonale klimamål kan nås. • Bygg med fornybare materialer, og bruk av fornybar energi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Redusere klimagassutslippene fra kommunens virksomhet. • Redusere forurensende utslipp fra avløpsanlegg, landbruk og andre kilder. • Legge føringer for bruk av fornybare byggematerialer og vannbåren varme, med fornybare og fortrinnsvis kortreiste energikilder. • Sikre oppdaterte og aktuelle arealplaner. • Legge til rette for friluftsliv og fysisk aktivitet. • Fokus på «Grønt reiseliv» og hytteutvikling- muligheter for å utvikle «grønne» produkter og tjenester. • Det utarbeides et klimaregnskap for å kunne ta stilling til om klima- og energiplan skal revideres. • God tilgang på attraktive, aktuelle og trygge utbyggingsområder. • Reviderte arealplaner.

2.4.1 Planoversikt

Plan/tema	Vedtatt	Bakgrunn	Vurdering
Kommuneplan			
Planstrategi		Lovpålagt	Lages i første år etter kommunevalg
Kommuneplanens samfunnsdel 2012-2020	Sak 14/12	Lovpålagt	
Kommuneplanens arealdel 2016-2027	Sak 17/16	Lovpålagt	Videreføres i perioden
Handlings- og økonomiplan med budsjett		Lovpålagt	Rulleres årlig - høst
Andre			

Energi- og klimaplan			Rulleres i 2018
Kommunedelplan idrett og fysisk aktivitet 2012-2015	2011		Revideres hvert 4. år, årlig rulling
Plan for strategisk kommunikasjon 2013 – 2017	Sak 57/13	Egeninitiert	Rulleres i perioden
Strategisk nærings- og utviklingsplan 2014-2017 (SNU)	Sak 3/14	Egeninitiert	Rulleres i perioden
Trafikksikkerhetsplan 2015-2017	17.11.2015		
Folkehelseplan			Rulleres i perioden
Strategiskplan for Nordre Land skolen mot 2025			
Kommunale arealplaner			
Kommunedelplan Aust Torpåsen			Oppstart 2020
Kommunedelplan for Synnfjell øst			Sluttbehandles vinter 2018
Områdereguleringsplan Dokka sentrum			Oppstart 2017/2018 inkl. Kulturstasjon
Områdereguleringsplan Landmoområdet			Oppstart 2019/2020
Områderegulering Dokka sentrum øst			Oppstart 2019/2020
Områderegulering Dokka sentrum vest			Planprogram vedtatt høst 2017
Reguleringsplan Vann og avløp, fellestiltak Synnadalen			2018
Reguleringsplan avløpsrenseanlegg Synnadalen			
Oppheving av gamle reguleringsplaner i Synnfjell Øst			Vedtatt sammen med kommunedelplanen Synnfjell Øst
Reguleringsplan for Vølstad –parkeringsplass			
Revidering av reguleringsplan Tonlia			Vinter 2018
Revidering av reguleringsplan Holtelia			Vinter 2018

Ferdigstilte planer (siste to år):

Reguleringsplan FV 134	Vedtatt 2016
Kommuneplanens arealdel	Vedtatt høst 2016
Kommunedelplan Dokka	Vedtatt høst 2016
Kommunedelplan for Synnfjell syd	Vedtatt høst 2016

Oppheving av 11 gamle bebyggelses og reguleringsplaner i Synnfjell Syd	Vedtatt høst 2016
Reguleringsplan Torstumo	Vedtatt vinter 2017
Områderegulering Elverom	Vedtatt høst 2017

2.5 Bolig og nærmiljø

Målsetninger:	Strategier for å nå målene:
<ul style="list-style-type: none"> • Økt innbyggertall i kommunen som helhet, og ute i grendene. • Landsbyen Dokka fremstår som et særdeles attraktivt <i>områdesenter</i>, med et mangfold av tilbud og mange gode landsbyrom. • Et differensiert boligtilbud tilpasset ulike aldersgrupper og familier, med vekt på nærhet til tjenester og med gode sosiale møteplasser. • Tilrettelagte vakre boligområder og nærmiljøer med god byggeskikk og bruk av miljøvennlige materialer og med en energibruk basert på fornybare ressurser. 	<ul style="list-style-type: none"> • Jobbe med å videreutvikle Landsbyen Dokka. • Områdeplanlegging av Dokka sentrum, som ivaretar ulike arealbehov, samt mål og retningslinjer for utviklingen. • Synliggjøre/markedsføre kommunen som en attraktiv bo- og etableringskommune. • Stimulere til samarbeid mellom offentlige myndigheter og private aktører om utbygging av tilstrekkelig antall boliger for ulike grupper, med ulike behov. • Sikre trygge skoleveier, godt kollektivtransporttilbud og ordninger for at unge og eldre trygt kan ferdes på dagtid/kveldstid.

2.6 Kultur og frivillighet

Målsetninger:	Strategier for å nå målene:
<ul style="list-style-type: none"> • Aktivt og variert kulturtilbud. • Veldrevne frivillige organisasjoner med høye medlemstall og stor aktivitet. • Attraktive sosiale møteplasser. • God integrering av innflyttere. • Gode muligheter for fysisk aktivitet der folk bor. 	<ul style="list-style-type: none"> • Innovativ og utviklende satsing innen kultur, idrett og fysisk aktivitet. • Bruke kommunale tilskuddsordninger som stimulans, og legge til rette for frivillige organisasjoner og uorganiserte aktiviteter. • Drifte og videreutvikle egne kulturtiltak. • Legge til rette for at frivilligheten kan drive aktivt og selvstendig. • Bidra til å opprettholde sosiale og kulturelle møteplasser.

2.7 Kommunen som organisasjon

Målsetninger:	Strategier for å nå målene:
Under det overordna målet om Livskvalitet og en bærekraftig utvikling, er	<ul style="list-style-type: none"> • Nordre Land kommune skal ha god økonomistyring og økonomisk

<p>kommuneorganisasjonens mål;</p> <p>Innbyggerne opplever tjenesten som god og nyttig og de gis med en god faglig kvalitet.</p> <p>Økonomimål: Et netto-driftsresultat, en egenfinansiering av investeringer og et nivå på disposisjonsfond som sikrer en sunn kommuneøkonomi og et handlingsrom for utvikling.</p>	<p>handlefrihet til utvikling og forbedring.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Organisasjonen skal ha kompetente og deltakende medarbeidere som gjennom medarbeiderskap og ledelse, både tar og får ansvar. • Nordre Land kommune skal ha en effektiv og veldrevet moderne organisasjon, som henter ut gevinster ved kontinuerlig forbedring (Lean mm.) og innovasjonsaktiviteter (digitalisering, velferdsteknologi mm.). • Organisasjonen skal preges av fleksibilitet, omstillingsevne og samarbeid i tråd med arbeidsgiverpolitikken. • Nordre Land kommune skal vurdere behov for nye interkommunale samarbeidsformer i regionen som kan bidra til løsninger for innbyggerne og kommunene med bedret kvalitet, kvantitet og kostnadseffektivitet. • Åpenhet og god kommunikasjon skal prege all kommunal virksomhet. • Nordre Land skal drive en aktiv omdømme- og rekrutteringspolitikk.
--	---

3. Styringskort

Styringskortene for Nordre Land kommune ble i forbindelse med utarbeidelsen av handlings- og økonomiplan 2017-2020 revidert. Det var den tredje revisjonen siden oppstarten i 2012. Styringskortene vil måtte gjennomgå en ny revisjon når ny kommuneplanens samfunnsdel er vedtatt, for å knytte styringskortene enda nærmere kommuneplan. Styringskortene for 2017 er derfor i all hovedsak uendret fra siste vedtatte styringskort. Styringskortene er vedlagt planen.

I styringskortene er det satt mål innenfor tre perspektiv; Brukerperspektivet, medarbeiderperspektivet og økonomiperspektivet. Her følger en kort oppsummering av hvilke mål og indikatorer kommunestyret har vedtatt i styringskortene.

1	Overordnet styringskort	Faktatabell kommunebarometeret. Medarbeidertilfredshet og sykefravær i organisasjonen samlet. Økonomiske handlingsmål.
2	Sentraladministrasjonen	Mål knyttet til brukertilfredshet interne tjenester, medarbeidertilfredshet, sykefravær og mål på økonomisk styring.
3	Grunnskolen	Mål knyttet til læringsresultater på nasjonale prøver og grunnskolepoeng, tilfredshet med SFO, lærernes kommunikasjon med elevene, fravær av mobbing, medarbeidertilfredshet, sykefravær og mål på økonomisk styring.
4	Barnehagene	Mål knyttet til lederes og assistenters utdanning, medarbeidertilfredshet, sykefravær og økonomisk styring.
5	Velferd	Mål knyttet til barnevern, Nordre Land læringsssenter, brukertilfredshet knyttet til helsestasjonen og psykisk helse, NAV/sosialtjenesten, medarbeiderperspektiv, sykefravær og økonomisk styring.
6	Helse og omsorg	Mål knyttet til ressursbruk til brukerrettet tjeneste, avvik på kvalitet, legemiddelhåndtering, og vold og trusler, tilfredshet med hjemmetjeneste, sykehjem/omsorgsbolig, fysio-/ergoterapitjeneste, og tjeneste til psykisk utviklingshemmede. Medarbeiderperspektiv, sykefravær og økonomisk styring.
7	Samfunnsutvikling	Mål knyttet til tilsyn, fornying av vannledningsnett, ledningslekkasje, kontroll av private vann- og avløpsanlegg og behandlingstid innen bygg og oppmåling. Medarbeiderperspektiv, sykefravær og økonomisk styring.
8	Kultur	Mål på tilfredshet med bibliotekjenten, kinotilbudet og ungdomsklubbtilbud, bruk av fritidssentre. Mål på andel kulturskoleelever i grunnskolealder, tilfredshet med kvaliteten på kulturskolen og mål på venteliste. Medarbeiderperspektiv, sykefravær og økonomisk styring.

4. Økonomiplan 2018-2021

4.1 Innledning

Endringene som ble vedtatt i omstillings- og organisasjonsutviklingsprosjektet (OU-prosjektet) som ble vedtatt i kommunestyret i juni 2016, danner grunnlaget for økonomiplan 2018-2021. Både omstillingene og innkjøringen av den nye organisering som ble vedtatt i OU-prosjektet, vil kreve mye arbeid og stram styring også i årene 2018 og 2019, og det er derfor viktig at OU-prosjektets forutsetninger ligger til grunn for økonomiplanen 2018-2021 også.

Arbeidet med økonomiplan 2018-2021, ble påbegynt i mai 2017. Regjeringen la fram Kommuneproposisjonen den 10. mai, som dermed dannet grunnlaget for framskrivninga av 2017-budsjettet. Til formannskapetets budsjettseminar 31. august, la rådmannen fram et forslag til budsjett for 2018 basert på framskrevet budsjett, vedtatte tiltak i OU-prosessen og de konsekvensjusteringene som var kjent på dette tidspunktet. Med bakgrunn i disse forholdene ble det gjort vedtak i kommunestyret 5. september av foreløpige arbeidsrammer for den videre budsjettprosessen. Videre i budsjettprosessen er flere konsekvensjusteringer blitt kjent, og i tillegg er konsekvenser at statsbudsjettet 12. oktober innarbeidet i oppdaterte arbeidsrammer.

Nytt for 2018-budsjettet er at tjenesteområdene i større grad enn tidligere, er tildelt en nettoramme. Dette betyr at diskusjonen politisk har kunnet dreie seg mer om de store linjene, da politisk det er konsekvensene av vedtatte rammer som er blitt presentert politisk mer enn en politisk prioritering av enkelttiltak.

I økonomiplan 2018-2021 ligger det inne mål knyttet til viktige økonomiske størrelser i kommuneregnskapet. Måltallene på netto driftsresultat, egenfinansiering av investeringer og styrking av disposisjonsfondet følger av sist vedtatte handlings- og økonomiplan, og legger premissene for også denne planen, og dermed også for budsjett 2018. Målene definerer en "sunn", eller bærekraftig kommuneøkonomi.

Satsningene i budsjett 2018 og i økonomiplanperioden:

Budsjettarbeidet for 2018 har vært utfordrende, på tross av den omfattende jobben som ble påbegynt i OU-prosessen fra 2016. Tiltakene som ble vedtatt der, ligger som grunnlag for planperioden 2018-2021. Fokuset i arbeidet har vært å forsøke å videreføre det gode tjenestenivået i Nordre Land kommune innenfor de økonomiske rammene som overføringene fra staten og inntektene kommunen generer selv tillater.

Hvilke inntekter og salderinger som har bidratt til å muliggjøre dette

For å kunne legge frem en økonomiplan for 2018-2021 i balanse, er det gjort flere grep. Det er lagt inn en forventning om en effektivisering på alle tjenesteområdene og administrasjonen på 0,8 %. Fra statens siden er effektiviseringsforventningen for 2018 0,5 %, mens den i 2017 var 0,8 %. Nordre Land kommune la ingen generelle effektiviseringsutfordring på

tjenesteområdene i 2017, og har derfor valgt å pålegge tjenesteområdene og administrasjonen 0,8 % for 2018.

Samtidig som enhetene har fått redusert sine rammer, har også fellesinntekter som skatt- og rammetilskudd blitt budsjettert på linje med forventningene i statsbudsjettet. Fellesinntekter og fellesutgifter som renter, avdrag osv. er budsjettert med nøkterne forventninger på utgiftssiden, og inntektene er utnyttet fullt ut innenfor det som er realistisk å kunne forvente på nåværende tidspunkt.

Inntektene fra eiendomsskatt for 2018 er lagt inn med en promillesats på 2,25 promille på boliger, hytter og ubebygde tomter. Verker og bruk har 7 promille.

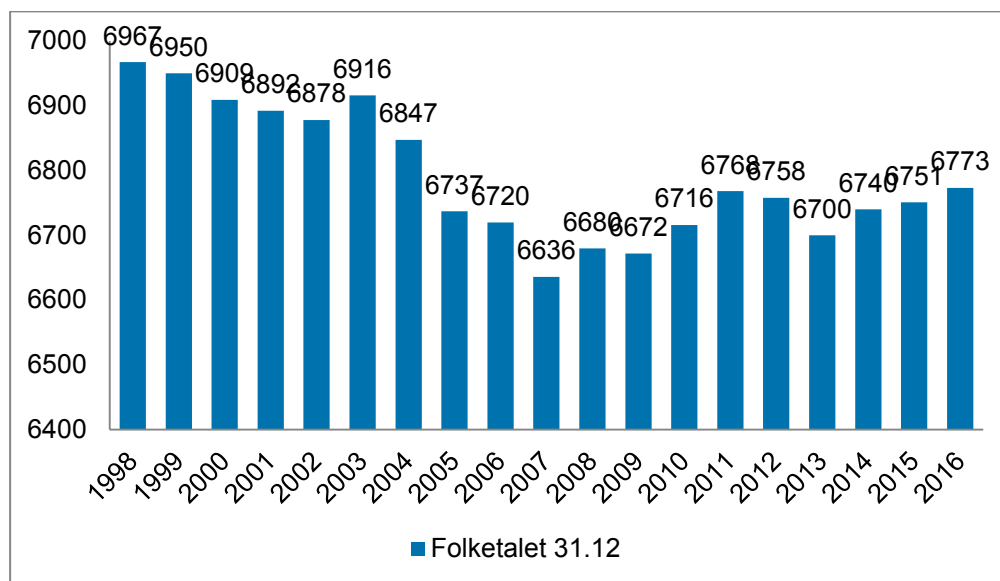
Hele planperioden fra 2018 til 2021 er i sin helhet saldert og tjenesteområdenes nettorammer fremgår i sin helhet i kap. 4.5.4.

4.2 Ståstedsanalyse

4.2.1 Befolkningsutvikling

Folketallet i Nordre Land var pr 31.12.2016 på 6.773. Befolkningsutviklingen fra 1998 er som følger:

Figur 1: Årlig befolkningsutvikling i Nordre Land kommune fra 31.12.1998 til 31.12.2015. Kilde SSB.

Innbyggertallet i Nordre Land kommune sank fra 1998 og frem til 2002, for så å øke igjen noe i 2003. Etter 2003 sank antall innbyggere relativt mye fra 2003 til 2007. Fra bunnåret 2007, med 6.636 innbyggere pr 31.12, har pilen pekt oppover igjen. Siden 2011 har antallet igjen blitt redusert til 6.700 i 2013. Fra 2014 har det igjen en gledelig økning i folketallet i Nordre Land, og ved inngangen til 2017 var det 6.773 nordrelendinger.

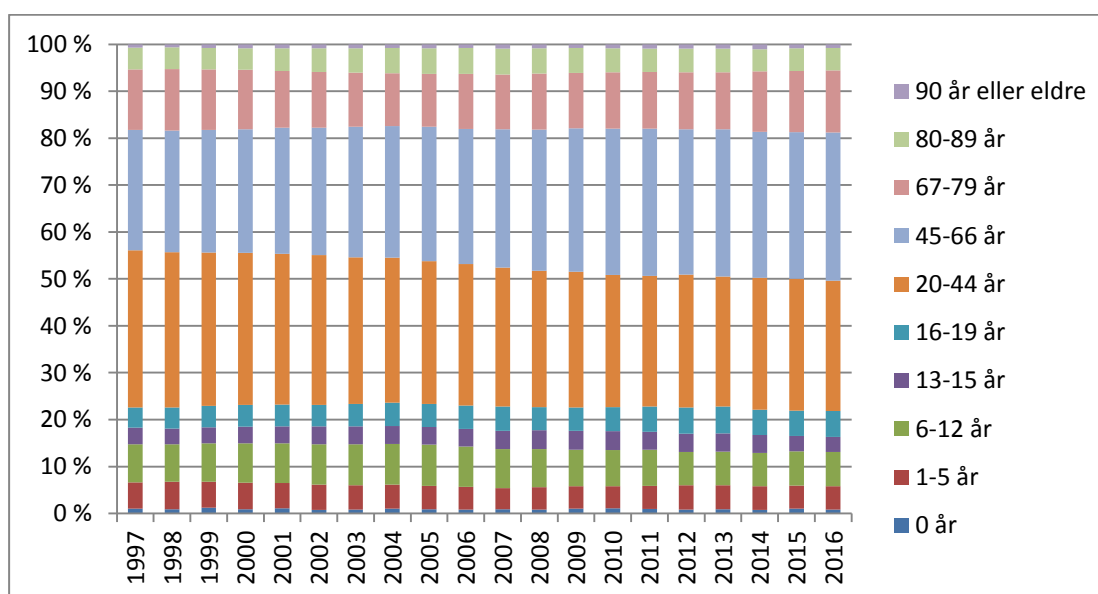
Nordre Land kommune har fødselsunderskudd hvert år. Det betyr at det fødes færre barn i kommunen enn innbyggere som dør. År med befolkningsvekst er nettoinnflyttingen større enn fødselsunderskuddet. Flyttestrømmen inn og ut av kommunen er relativt stor.

Stabil befolkningsmengde og helst befolkningsvekst er helt vesentlig for kommunen. Både for å skape et attraktivt lokalsamfunn, men også for å sikre kommunens andel av kommunesektorens frie inntekter. Innbyggertilskuddet, som er et flatt tilskudd på innbygger, er i 2017 kr 23.313,-. I statsbudsjettet for 2018 er innbyggertilskuddet kr 24.192,-. I tillegg til disse inntektene kommer skatteinntekter/inntekter fra skatteutjevningen, som i det store bildet utgjør omtrent samme sum som innbyggertilskuddet.

Kommunene får inntektsutjevning etter folkemengde 1.1 i utbetalingsåret, det vil si at det er folkemengden 1. januar 2018 som ligger til grunn for utbetalingen av inntektsutjevninga i 2018. En reduksjon i antall innbyggere gir seg derfor direkte utslag i mindre overføringer fra staten.

4.2.2 Befolknings sammensetning

Når en skal se på hvordan befolkningsendringene vil slå ut økonomisk og i behovet for kommunale tjenester, er sammensetningen av befolkningen en vesentlig faktor.

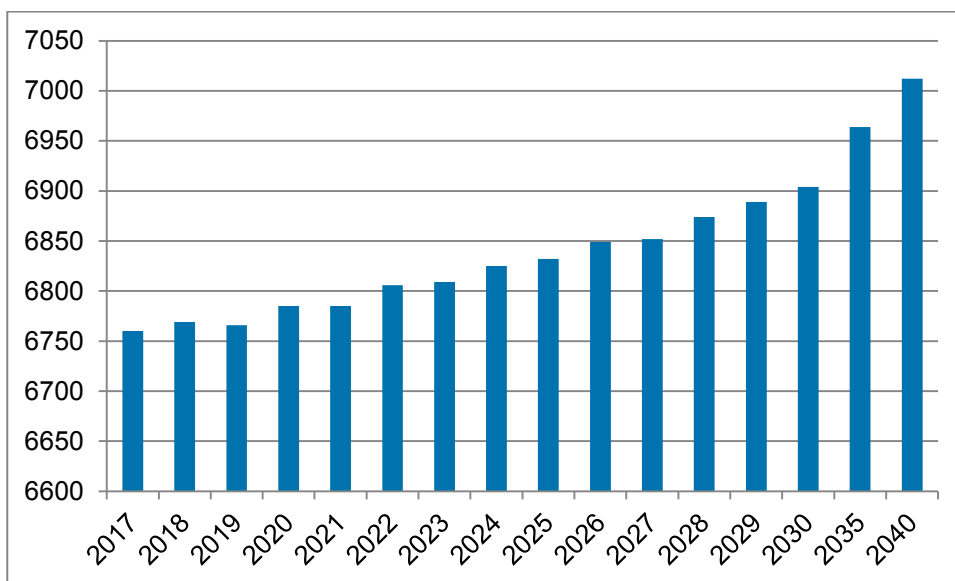
Når man ser på utviklingen i befolknings sammensetningen i Nordre Land fra 1997 og frem til i dag, er det ingen store endringer. Men det er allikevel endringer som påvirker omfanget av tjenestetilbudet og inntektsoverføringene i rammetilskuddet.

Andelen barnehagebarn er relativt stabil. Andelen barn i grunnskolealder var økende på starten på 2000-tallet, men har vært jevnt synkende siden 2008 og i 2016 utgjør barn i alderen 6-15 år 10,6 % av befolkningen. Andelen av befolkningen i alderen 20-66 år, er relativt stabil i perioden. Andelen pensjonister, eldre over 67 år har hatt små endringer frem til 2013, men har økt siden da. Andelen 90 år og eldre har vært jevnt økende siden 1997 og frem til og med 2016.

4.2.3 Befolkningsframskriving

Når en skal si noe om den forventede folkemengden og sammensetningen for Nordre Land de neste årene, har Statistisk Sentralbyrå (SSB) laget standardiserte modeller for dette. SSB har flere alternativer for framskrivningen. Med tanke på befolkningsveksten Norge de siste årene har hovedalternativet med middels vekst MMMM vært mest brukt. Den reduserte innvandringen Norge har opplevd den siste tiden, har medført at framskrivingsalternativet med lav nettoinnvandring MMML, er det alternativet som lanseres som det alternativet som kanskje kommer til å treffe best. Det er derfor fremskrevet med alternativet for lav nettoinnvandring (MMML).

Grafen nedenfor viser forventet utviklingen i folketallet frem mot 2040.

Når en ser på befolkningssammensetningen innenfor framskrivningen, er utviklingen i perioden en relativt lav vekst innenfor aldersgruppene med barnehage- og skolebarn. Antall eldre ungdom og yrkesaktive (alderen 16-66 år) synker i hele framskrivningshorisonten. Antall ungdom i ungdomsskolealder er jevnt synkende og antall yrkesaktive synker mye.

Antallet eldre er sterkt økende. Antallet i tidlig pensjonsalder (67-79 år) antas å øke vesentlig (fra 927 personer i 2017 til 119 personer i 2040). Personer 80-89 år er også sterkt økende i perioden, og antas å øke fra 327 i 2017 til 550 i 2040. Antallet over 90 år er også sterkt økende, og framskrivningen synliggjør en nesten tredobling av antallet eldre over 90 år.

Befolkningsframskrivningen er en prognose, og alle prognoser er usikre. Den viser uansett at en eldrebølge er på vei innover Norge og også Nordre Land. Mindre barn i barnehage og lavere andel av befolkningen i yrkesaktiv alder, samt en vesentlig økning i antall eldre, tilsier et økt fokus på tjenestetilbudene til eldre personer. En gradvis vridning av midler samt fokus på effektivisering og framtidsrettet teknologi, blir viktig innen eldreomsorgen for å kunne tilby tjenester til et økende antall tjenestemottakere.

4.2.4 Inntekts- og utgiftsforutsetninger

Til grunn for utgiftsutjevningen i rammetilskuddet, ligger det at Nordre Land kommune for 2017 har en total kostnadsindeks på 1,06844. Dette betyr at Nordre Land kommune, basert på kriteriene i kostnadsnøklerne, er 6,844 % mer kostnadstung enn gjennomsnittskommunen i Norge. Derfor mottar Nordre Land kommune noe mer i utgiftsutjevning enn gjennomsnittskommunen for å dekke de underliggende behovene i kommune. Kostnadsindeksen er noe høyere for 2018 enn for 2017, og dette har hovedsakelig sammenheng med økning på landbrukskriteriet og lavinntekt.

Nordre Land kommune er en skattesvak kommune, og prognosen i KS-modellen for beregning av skatt- og rammetilskudd, er at Nordre Land kommune i 2018 skal ha en skatteinngang på 74,9 % av landsgjennomsnittet før inntektsutjevningsordningen i rammetilskuddet. Etter inntektsutjevningen antas det at Nordre Land vil komme opp på 94 % av landsgjennomsnittet.

Nordre Land kommune er en kraftkommune med store inntekter fra kraftsektoren, som går inn i driften av kommunen. Summeringer fra regnskapsåret 2016, viser at ulike kraftrelaterte inntekter i regnskapet utgjorde til sammen ca. kr 39,4 mill. Dette er knyttet til både salg av konsesjonskraft, eiendomsskatt på verker og bruk, konsesjonsavgifter og inntekter som følge av eierskap i VOKKS. Inntektene finansierer tjenester til innbyggerne i Nordre Land.

Flertallet i kommunestyret i Nordre Land etter valget høsten 2015, har signalisert at eiendomsskatten på andre eiendommer enn verker og bruk skal gradvis reduseres og på sikt fjernes. Dette vil medføre vesentlig reduksjoner i inntektene, sammenlignet med nivået som lå inne i budsjettet for 2017. Fra 2018 ligger det inne en reduksjon i promillesatsen fra 2,5 til 2,25. Videre i planperioden fra 2019 er det lagt opp til en ytterligere reduksjon i eiendomsskatten på boliger, hytter og ubebygde tomter ved at promillesatsen reduseres til 2 promille.

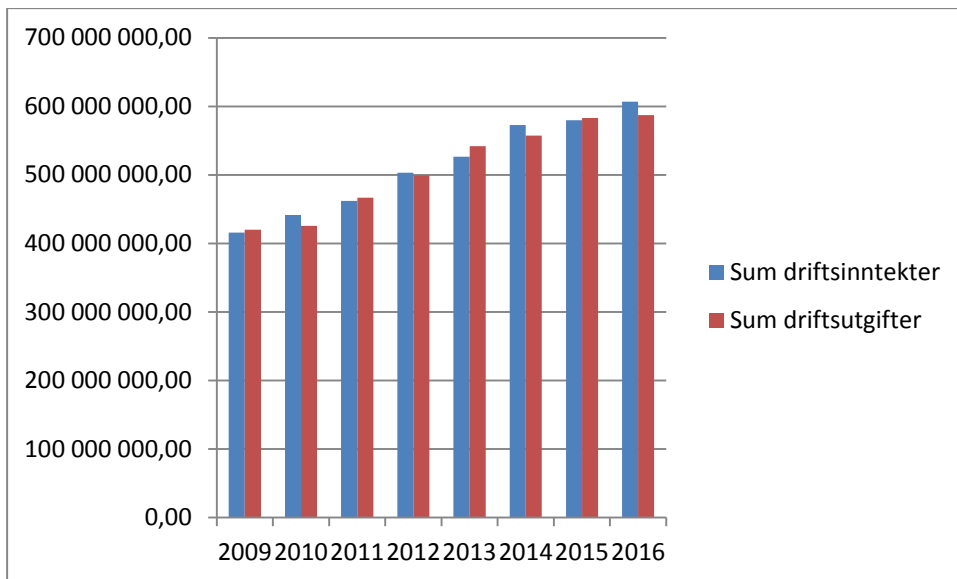
4.2.5 Utviklingen i sentrale økonomiske størrelser

Brutto driftsresultat

Kommunens brutto driftsresultat er differansen mellom de løpende inntektene (driftsinntektene) og de løpende utgiftene (driftsutgiftene), tillagt avskrivninger. Dette betyr at brutto driftsresultat forteller om det økonomiske resultatet av kommunens ordinære driftsvirksomhet før man tar hensyn til finansposter.

Brutto driftsresultat gir uttrykk for kommunens evne til å betjene lånegjeld, evne til å finansiere deler av årets investeringer over driftsresultatet, samt evnen til å avsette midler til senere års bruk.

Figuren nedenfor viser utviklingen i driftsinntektene og driftsutgiftene fra 2009 til 2016:

Som man ser av figuren ovenfor har Nordre Land kommune i 2010, 2012, 2014 og 2016 et positivt brutto driftsresultat, altså har kommunen hatt større driftsinntekter enn driftsutgifter. Fra 2013 til 2014 gjorde inntektene et hopp i forbindelse med utvidelse av eiendomsskatten til å gjelde hele kommune. Utgiftsøkningen økte noe, men ikke fullt så mye som tidligere år. Også fra 2015 til 2016 gjør inntektene et hopp (økte med ca. 28 mill.).

Grafen nedenfor viser årlig brutto driftsresultat (grønn graf) og hvordan brutto driftsresultatet var i opprinnelig budsjett (rød graf) samme år:

Som en ser av grafene varierer resultatet veldig fra år til år. Noen år er det også store avvik mellom budsjett og regnskap, men man ser at siden 2011 følger grafene i all hovedsak hverandre, og det vil si at det regnskapsmessig og budsjettmessig er relativt samsvarende resultater.

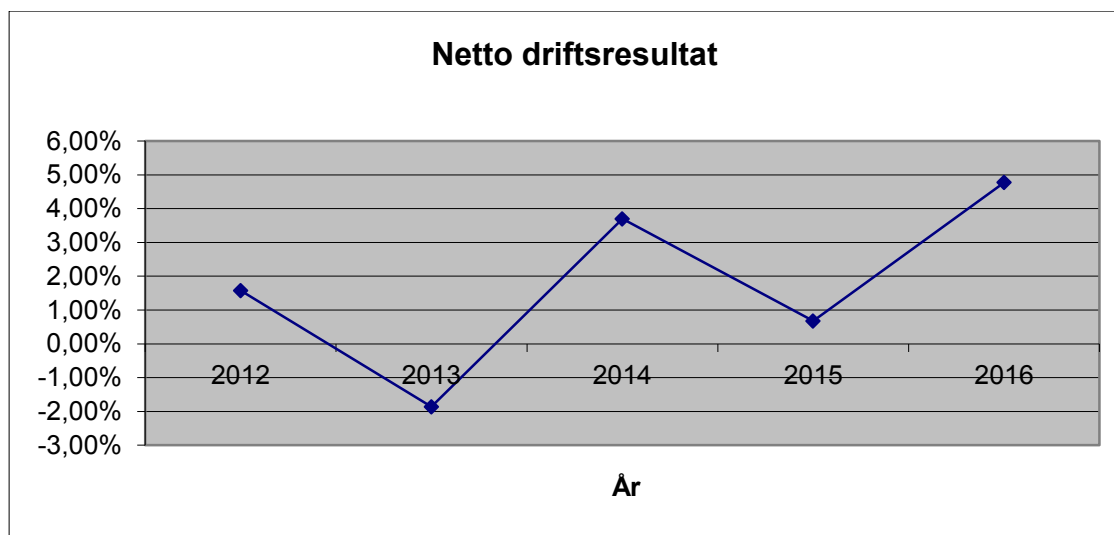
Netto driftsresultat

Netto driftsresultat er hovedindikatoren for hvor sunn kommunens økonomi er. Det viser hva kommunen sitter igjen med av løpende inntekter etter at løpende utgifter er trukket fra. Netto driftsresultat er et uttrykk for hva kommunen har til disposisjon til avsetninger og finansiering av investeringer.

Netto driftsresultat er en regnskapsbenedvelse som kun brukes i kommuneregnskapet. Netto driftsresultat ble kr 28,9 mill. i 2016 og utgjorde 4,78 % av kommunens driftsinntekter. Det har tidligere vært frontet at netto driftsresultat over tid bør ligge på minst 3 %. Men fra og med 2015 ble momskompensasjonen i investering inntektsført direkte i investeringsregnskapet, og anbefalt nivå for netto driftsresultat er nå 1,75 %. Netto driftsresultat for alle landets kommuner utenom Oslo var i 2016 4,0 %, mens snittet i Oppland var 3,6 %.

Nordre Lands positive netto driftsresultat i 2016 viser at kommunen har høyere driftsinntekter enn driftsutgifter.

Figuren nedenfor viser utviklingen i netto driftsresultat siste 5 år:

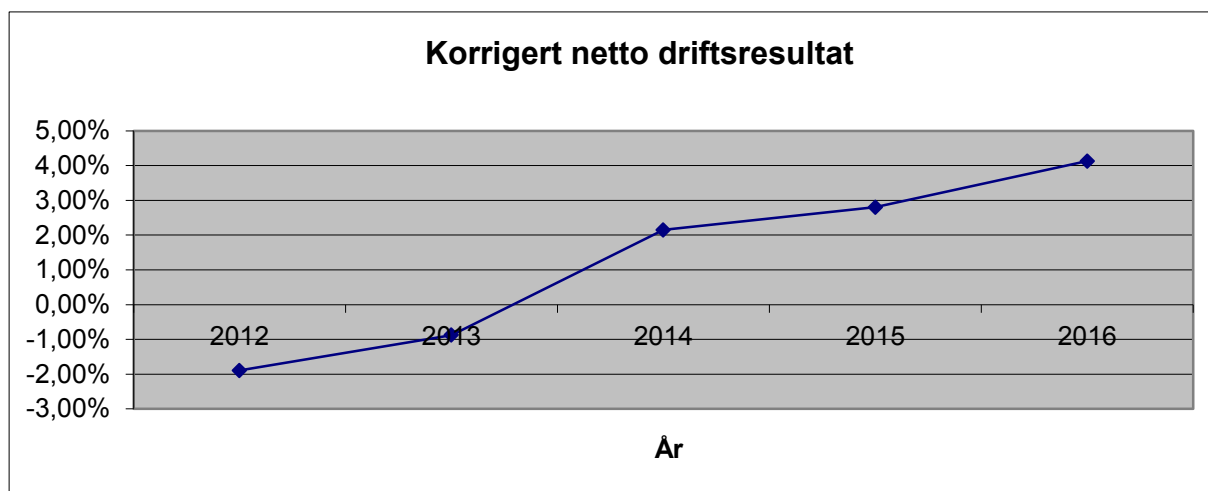
Som man ser av grafen har Nordre Land kommune hatt positive netto driftsresultater i 4 av de siste fem årene, men det er kun i 2014 og 2016 at netto driftsresultatet har vært på linje med Fylkesmannens anbefalinger. En kommune som over tid har et lavere netto driftsresultat enn anbefalt, er vurdert å ikke ha en bærekraftig økonomi på lang sikt.

I netto driftsresultat fram til og med 2013 ligger også inntektsføringen av momskompensasjonen fra investering. (Fra 2014 inntektsføres momskompensasjonen fra investeringer direkte i investeringsregnskapet og påvirker derfor ikke nettodriftsresultat lenger). Dette er med på å bedre netto driftsresultatet siden dette kommer som en inntekt i driftsregnskapet. I år med store investeringer vil dette forholdet påvirke nettodriftsresultat vesentlig, og gi et vesentlig bedre resultat enn det som er reelt.

I tillegg er premieavviket knyttet til pensjon et forhold som påvirker netto driftsresultat i stor grad. I år med store premieavvik vil også dette forholdet utgjøre vesentlig påvirkning på netto driftsresultatet. Siden positive premieavvik skal amortiseres påfølgende år, vil premieavviket påvirke både i positiv og negativ retning. Et mer korrekt bilde av resultatet av den rene driften

i kommunen, altså et netto driftsresultat korrigert for momskompensasjon fra investering og premieavvik. Et korrigert netto driftsresultat for 2016 viser kr 25 mill.

Figuren nedenfor viser utviklingen i korrigert netto driftsresultat siste 5 år:

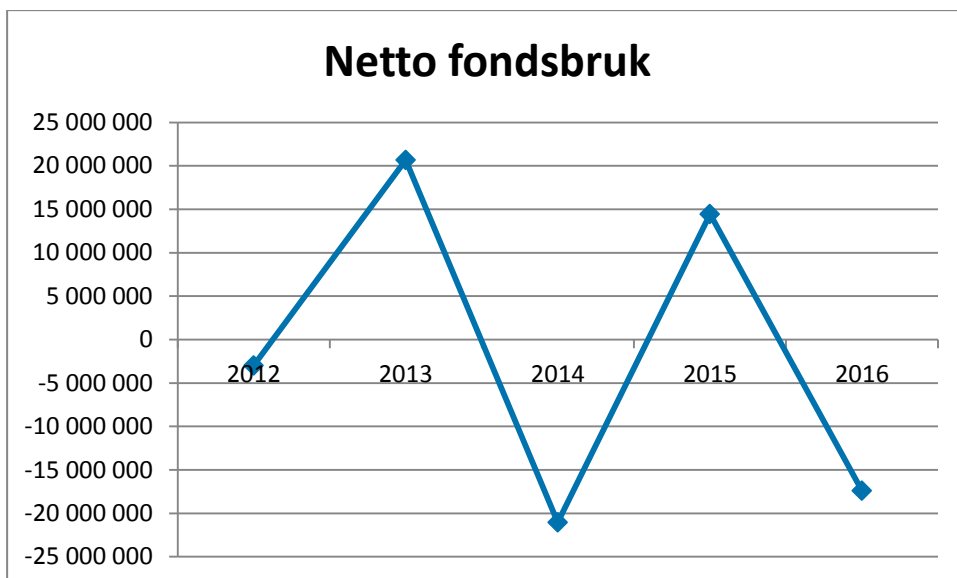

For Nordre Land kommune er korrigert netto driftsresultat svakere i 2012, 2014 og 2016 enn det ukorrigerte. I 2012 var det store inntektsføringer knyttet til premieavviket og korrigert nettodriftsresultat i 2013 ender på en bedring til -0,88 % som følge av korrigeringen av premieavviksutgiftsføringen. I 2015 ble korrigert nettodriftsresultat 2,8 %, en bedring fra 0,68 % som følge av inntektsføringen av stort premieavvik i KLP.

Avsetninger og bruk av fond

I 2016 brukte Nordre Land kommune ca. 6,5 mill. fra fond. Av dette utgjorde kr 4,6 mill. bruk av bundne fond. Nordre Land kommune avsatt kr 23,9 mill. til fond i 2016. De største avsetningene er den budsjetterte avsetningen til disposisjonsfond på kr 3,7 mill. og avsetning av premieavviket på kr 3,7 mill. I tillegg ble mindreforbruket i 2015 avsatt til fond. Det generelle disposisjonsfondet ble styrket med over 9,2 mill. i 2016. I 2016 ble fondskapitalen styrket med over kr 17 mill., altså ble det avsatt kr 17 mill. mer til fond enn det som ble brukt. Gjennom regnskapsresultatet for 2016 ble fondene styrket ytterligere, men dette vises ikke i grafen nedenfor, da disponeringen av resultatet skjedde i 2017.

Grafen nedenfor viser netto fondsbruk de siste fem årene:

Grafen viser at det i 2014 og 2016 ble avsatt mer til fond enn det ble brukt av fond. Disse årene ble fondene styrket. De andre årene har det vært til dels stor bruk av fond sammenlignet med det som er blitt avsatt. Dette har tært mye på oppsparte midler. 2013 og 2015 er år med stor fondsbruk knyttet til utkjøp av Jernbaneområdet og bruk av ubundet investeringsfond til finansiering av rehabiliteringen av Dokka barneskole. I 2013 er premieavviksavsetningen som bidrar negativt. På motsatt side er det premieavviksavsetningen på kr 12 mill. i 2014 som bidrar vesentlig til den positive nettoavsetningen til fond. I tillegg til avsetning av merinntekter fra eiendomsskatt til disposisjonsfond, kr 4,1 mill. For 2015 er det særlig bruken av fjorårets avsetning av premieavviket til fond kr 12 mill. og finansieringen av ansvarlig lån til VOKKS kr 10 mill. som bidrar til netto fondsbruk. Den budsjetterte avsetningen for å styrke disposisjonsfondet med kr 4 mill. bidrar til en styrking av det generelle disposisjonsfondet. I 2016 ble overskuddet fra 2015 i hovedsak avsatt til fond, i tillegg til relativt store fondsavsetninger i henhold til opprinnelig budsjett og premieavviket.

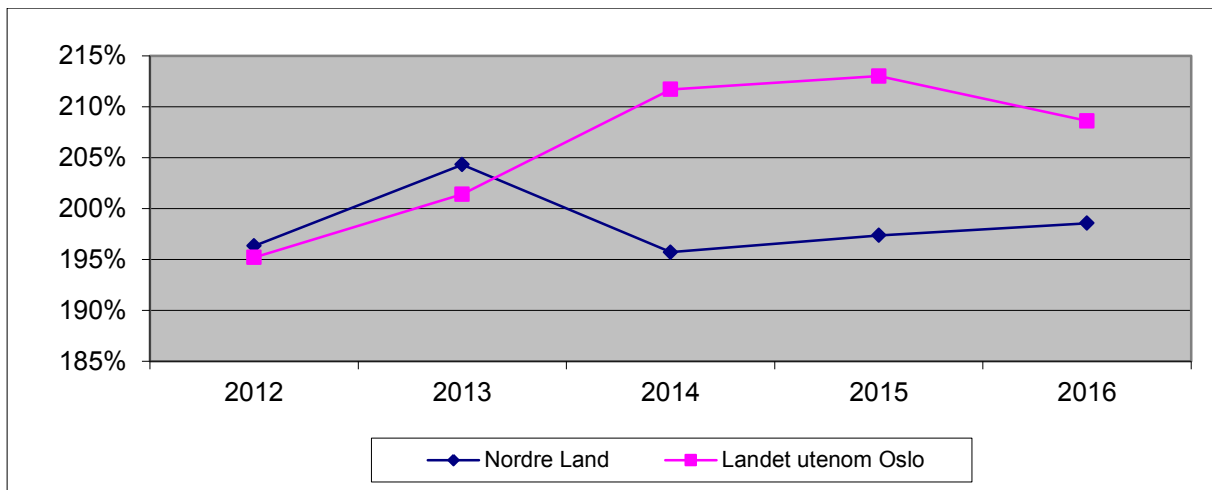
Utvikling i kommunens gjeld

Langsiktig gjeld i % av brutto driftsinntekter er et uttrykk for kommunens gjeldsbelastning. Ordinære renter og avdrag på lån skal finansieres av driftsinntektene, og lånegjeld i prosent av driftsinntektene viser langsiktig gjeldsbelastning i forhold til inntektene. I brutto lånegjeld er all gjeld inkludert, også gjeld knyttet til selvkostområdene, startlån/formidlingslån og pensjonsforpliktelsen.

I Nordre Land kommune utgjør den langsiktige gjelden inklusive pensjonsforpliktelsen 196 % av brutto driftsinntekter i 2016. I 2015 var tallet 194,9 %. Gjennomsnittet for alle landets kommuner utenom Oslo er 208,6 %. For 2015 var det tilsvarende tallet 213 %.

For Nordre Land ble gjeldsgraden marginalt økt i 2016, hvilket betyr at nedbetalingen av gjelden har økt mer enn økningen i inntektene som brukes til å nedbetale den langsiktige gjelden. Trenden i Nordre Land vært at den langsiktige gjelden har økt mer enn inntektene.

Grafen nedenfor viser utviklingen i nøkkeltallet de siste fem årene:

Som man ser av grafen har gjeldsgraden i Nordre Land fulgt utviklingen i kommune-Norge generelt frem til 2013. I 2014 har Nordre Land kommune redusert den langsiktige gjelden og gjeldsgraden reduseres, mens landsgjennomsnittet fortsetter økningen i gjeldsgraden som man har sett de senere årene. Til 2015 følger kommunen utviklingen i kommune-Norge generelt, men Nordre Land ligger vesentlig under landsgjennomsnittet. Fra 2015 til 2016 fortsetter gjeldsgraden i Nordre Land og øke, mens snittet av landets kommuner reduserer gjeldsgraden.

4.3 Sentrale føringer

4.3.1 Statsbudsjettet 2018

Regjeringen legger opp til en reell vekst i kommunesektorens frie inntekter i 2018 på kr 3,6 milliarder tilsvarende 1,0 %. Veksten i frie inntekter til kommunene begrunnes med følgende satsninger:

- Kr 200 mill. kroner til tidlig innsats i barnehage og skole
- Kr 200 mill. til forebyggende tiltak til barn, unge og familier som eksempelvis kan brukes til helsestasjon- og skolehelsetjenesten, eller satsning på sosiallærere, psykologer eller samarbeid med private aktører om foreldrestøttene tiltak
- Kr 300 mill. til et bedre tilbud til rusavhengige

Veksten i frie inntekter i 2018 må ses i sammenheng med kommunesektorens anslåtte merutgifter som følge av befolkningsutviklingen. For 2018 er merutgifter som følge av den demografiske utviklingen anslått til om lag 2,2 mrd. Kroner. Dette må også finansieres innenfor veksten i frie inntekter. De anslåtte merutgiftene er et uttrykk for hva det vil koste kommunesektoren å opprettholde tjenestetilbudet i blant annet skole, barnehage og omsorgstjenesten med uendret standard og produktivitet i tjenestene.

I kommuneproposisjonen for 2018 ble veksten i kommunesektorens samlede pensjonskostnader anslått til i størrelsesorden 350 mill. kroner i 2018, som også må finansieres innenfor de frie inntektene.

I regjeringens forslag til statsbudsjett ligger det innen et effektiviseringskrav på 0,5 %, som regjering ønsker at kommunene skal benytte til styrking av tjenestene i tillegg til det som følger av inntektsveksten.

Innslagspunktet for refusjon av ressurskrevende tjenester øker med kr 50.000,- ut over lønns og prisvekst, og for 2018 er innslagspunktet 1,235 mill. Kompensasjonsgraden er uendret på 80 %. For Nordre Land kommune utgjør dette et inntektstap på kr 550.000,-.

Makspris foreldrebetaling i barnehage økes fra kr 2.730,- i 2017 til kr 2.910,- i 2018. For Nordre Land kommune er det antatt en inntektsøkning som følge av ny makspris på kr 480.000,-.

Regjeringen foreslår å fjerne adgangen til å skrive ut eiendomsskatt på produksjonsutstyr og produksjonsintallasjoner, samt endringer i kommunenes adgang til å skrive ut eiendomsskatt på produksjonslinjer i kraftanlegg. I forslag til statsbudsjett anslås kommunenes inntektstap til hhv. ca. 800 millioner kroner og ca. kr 50 millioner pr år. Anslaget er usikkert. Det er foreslått overgangsregler som skal gi en trinnvis reduksjon i skatteinntektene over 5 år fra 2019. Endringene i eiendomsskatteloven foreslås trådt i kraft fra og med eiendomsskatteåret 2019. Endringene for kommunene vil følgelig først få virkning fra og med 2019.

Ved behandlingen av statsbudsjettet for 2017, bad Stortinget regjeringen vurdere kapitaliseringsrenten i eiendomsskatten på kraftanlegg. Jo lavere kapitaliseringsrenten er, jo høyere blir grunnlaget for eiendomsskatt. Kommunene har anmodet om at kapitaliseringsrenten må settes ned, men regjeringen foreslår ikke å endre den.

Regjeringen varsler også at arbeidet med kommunereformen skal fortsette. I Kommuneproposisjonen 2019, som legges fram våren 2018, vil derfor regjeringen komme nærmere tilbake til hvordan det videre arbeidet med endringer i kommunestrukturen kan legges opp.

4.4 Økonomiske mål

Nordre Land kommunestyre fastsatte i Økonomiplan 2014-2017 konkrete mål knyttet til kommunens økonomiske situasjon. Det ble vedtatt mål på den mest sentrale størrelsen i kommuneregnskapet; netto driftsresultat, og en opptrapping av dette for å komme opp mot fylkesmannens anbefalte nivå.. Kommunestyret har også fastsatt mål for egenfinansieringsgrad for investeringer og mål på fondskapital som ble vedtatt i økonomiplan fra 2015.

4.4.1 Netto driftsresultat

Netto driftsresultat er den viktigste indikatoren for sunn økonomi i en kommune. Det viser hva kommunen sitter igjen med av løpende inntekter etter at løpende utgifter er trukket fra. Det viser derfor hva kommunen har til disposisjon til avsetninger til fond eller overføring til investeringsregnskapet. Til og med 2013 ble momskompensasjon fra investering inntektsført i driften, og påvirket derfor netto driftsresultat positivt. Da anbefalte Fylkesmannen at netto

driftsresultat over tid burde ligge på minst 3 – 5 % av brutto driftsinntekter. Fra 2014 blir momskompensasjon fra investering inntektsført direkte i investeringsregnskapet. Ny anbefaling på anbefalt nivå på netto driftsresultat er 1,75 %.

Økonomisk mål nr.1:

Budsjettert netto driftsresultat skal være minst 1,75 % av brutto driftsinntekter.

Måloppnåelse i planperioden

	2018	2019	2020	2021
Netto driftsresultat				
Mål	1,75	1,75	1,75	1,75
Måloppnåelse	1,6	1,75	1,75	1,75
Måloppnåelse %	Nei	Ja	Ja	Ja

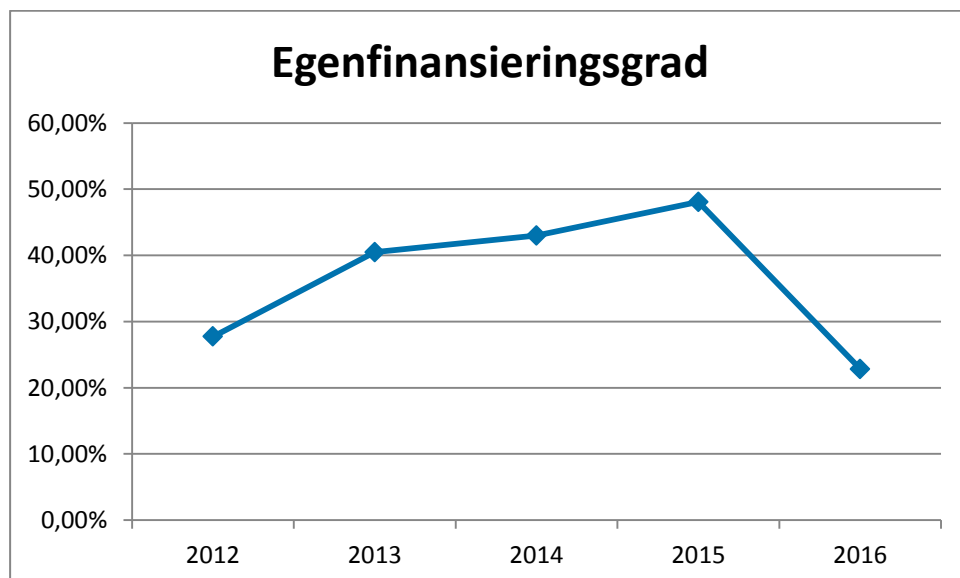
4.4.2 Egenfinansiering av investeringer

Investeringer i anleggsmidler kan finansieres ved frie inntekter i investeringsregnskapet, låneopptak, overføringer fra drift eller ved bruk av tidligere oppsparte midler på investeringsfond eller disposisjonsfond. I Nordre Land kommune har det frem til 2014 vært et ekspansivt investeringsnivå. I alle år har en betydelig del av investeringene har vært finansiert med lån, og lånegjelden har derfor økt i takt med de høye investeringene. I denne perioden økte også rente- og avdragsbelastningen.

Samtidig som kommunen hadde høy investeringstakt fram til 2014 med mye lånefinansiering, ble også fondskapitalen betydelig redusert. Dette har medført at ubundne investeringsfond er svært lave og egenfinansiering investeringer må derfor hentes ved frigjøring av driftsmidler, for så å overføre disse til investeringsbudsjettet.

I KOSTRA er det en indikator knyttet til bruk av lån i % av brutto investeringsutgifter. Det som ikke er bruk av lån er egenfinansiering.

Grafen nedenfor viser utviklingen i egenfinansieringen av investeringer:

Økonomisk mål nr.2:

Nordre Land kommune skal ha en egenfinansiering av investeringer på minst 30 %.

Måloppnåelse i planperioden

	2018	2019	2020	2021
Egenfinansiering				
Mål	30 %	30 %	30 %	30 %
Måloppnåelse	30 %	30 %	30 %	30 %
Måloppnåelse i %	Ja	Ja	Ja	Ja

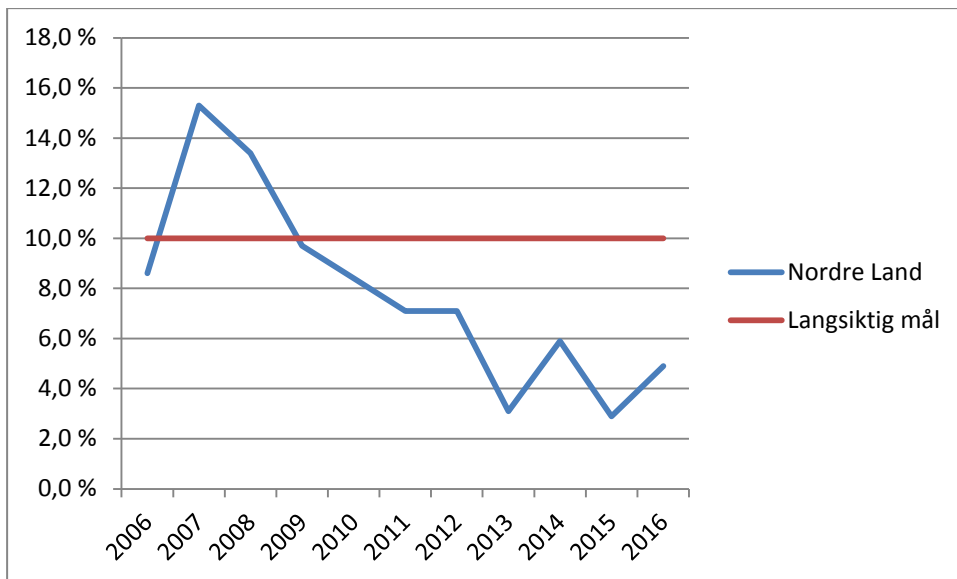
4.4.3 Disposisjonsfond

Kommunens økonomiske soliditet og evne til å takle uforutsette hendelser vil i stor grad avhenge av de frie økonomiske reservene som kommunen har til rådighet. Kommunen bør ha fondsavsetninger som gjør at kommunen kan takle uventede og store negative endringer i utgifter eller inntekter. Kommunens fond består av disposisjonsfond, bundne driftsfond, bundne investeringsfond og ubundne investeringsfond. Det er disposisjonsfondet kommunen står fritt til å bruke, til ulike formål og både drift og investeringer og som følgelig er mest naturlig å sette mål for størrelsen på.

Evnen til å møte uforutsette hendelser og kunne foreta politiske satsninger bør justeres i takt med endringer i inntektsnivået i kommunen. I KOSTRA publiseres størrelsen disposisjonsfond i prosent av brutto driftsinntekter. Et mål knyttet til denne størrelsen er hensiktsmessig siden dette er offentlig tilgjengelig informasjon hvor tall til sammenligning også er tilgjengelig.

Fylkesmannen har anbefalt at disposisjonsfondet bør utgjøre 15 % av brutto driftsinntekter. Dette bør innarbeides som mål på sikt, men i første omgang bør disposisjonsfondet bygges opp til å utgjøre minst 10 %.

Grafen nedenfor viser utvikling i kommunens disposisjonsfond:

Utviklingen i Nordre Land kommunens disposisjonsfond i prosent av brutto driftsinntekter viser at disposisjonsfondet fikk et betydelig påfyll i 2007. Etter det har fondet blitt redusert vesentlig hvert år frem til 2013, og ligger etter utgangen på 2013 på 3,0 % av brutto driftsinntekter. I 2014 hadde Nordre Land kommune merinntekter fra eiendomsskatt som ble avsatt til disposisjonsfond, sammen med premieavviket som skal brukes i 2015 til å finansiere utgiftsføringen. Ved utgangen av 2015 var disposisjonsfondet igjen redusert vesentlig. Dette har sammenheng med bruken av premieavviket som ble 2,9 % av brutto driftsinntekter. I 2016 ble disposisjonsfondet igjen styrket, som følge av avsetning av et godt regnskapsresultat for 2015, avsetninger i tråd med budsjett samt avsetning av premieavviket for dekning av utgiftsføringen i 2017. Mens Nordre Land hadde et disposisjonsfond på 4,9 %, var landsgjennomsnittet 8,3 %.

Disposisjonsfondet er kommunens reserve eller sparekonto. Nordre Land kommune hadde ved utgangen av 2016 kr 29,7 mill. i disposisjonsfond. Av disse midlene har kommunestyret allerede disponert og avsatt midler til bestemte formål på kr 11,7 mill. Det generelle disposisjonsfondet er på kr 18 mill.

Økonomisk mål nr.3:

Disposisjonsfondet skal trappes opp, og ved utgangene av økonomiplanperioden 2018-2021 skal det være minst 8 % av brutto driftsinntekter.

Delmål 1: Disposisjonsfond i % av brutto driftsinntekter skal være 5 % i 2018.

Delmål 2: Disposisjonsfond i % av brutto driftsinntekter skal være 6 % i 2019.

Delmål 3: Disposisjonsfond i % av brutto driftsinntekter skal være 7 % i 2020.

Delmål 4: Disposisjonsfond i % av brutto driftsinntekter skal være 8 % i 2021.

Måloppnåelse i planperioden

	2018	2019	2020	2021
Disposisjonsfond				
Mål	5 %	6 %	7 %	8 %

Måloppnåelse	5,3 %	6,6 %	7,9 %	9,2 %
Måloppnåelse i %	Ja	Ja	Ja	Ja

4.5 Budsjett 2018

4.5.1 Forutsetninger ved framskrivningen

Budsjettet for 2018 bygger på budsjettet fra 2017, økt med antatt lønns- og prisstigning i 2017. Videre utover i økonomiplanperioden fremskrives forutgående års budsjett med en antatt deflator (veid lønns- og prisvekst) for året, det vil si at budsjett 2019 bygger på budsjett 2018 framskrevet med deflator på 2,3 %. I tillegg innarbeides konsekvensjusteringer, det vil si økonomiske endringer som følge av allerede fattede politiske vedtak og økonomiske endringer som følge av endringer som kommunen eller det enkelte tjenesteområdet ikke kan påvirke.

Ved framskrivning av budsjettet for 2018 er det lagt til grunn en prisstigning i 2017 på 1,96 % og lønnsvekst i 2017 på 2,4 %.

Pensjonskostnaden i Statens Pensjonskasse (gjelder for lærere) for 2018 er 13,34 %. Denne satsen videreføres i planperioden. For øvrige kommunalt ansatte som er del av pensjonsordningen i Kommunal Lands Pensjonskasse (KLP), er satsen beregnet til 16,25 % for hele økonomiplanperioden.

4.5.2 Kommunebidraget

Hovedansvar	Tekst	B 2017	B 2018	B 2019	B 2020	B 2021
Skatt	Skatt på inntekt og formue	-136 986	-143 760	-148 593	-153 560	-158 662
Skatt	Naturressursskatt	-7 800	-7 800	-7 800	-7 800	-7 800
Skatt	Eiendomsskatt	-32 400	-30 413	-25 334	-22 860	-21 820
Rammetilsk.	Rammetilskudd	-228 564	-228 402	-238 254	-245 402	-251 264
Rammetilsk.	Statl. kompensasjonstilskudd	-2 600	-2 500	-2 450	-2 400	-2 400
Renter	Renter på lån	9 746	7 700	7 900	8 500	8 500
Renter	Renter på formidlingslån	-1 000	-1 050	-1 100	-1 100	-1 150
Renter	Renter - ansvarlig lån	-4 200	-4 200	-4 200	-4 200	-4 200
Renter	Renter på fond/alternative plasseringer	-1 500	-1 500	-1 500	-1 500	-1 500
Renter	Renter - bankinnskudd	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000
Avdrag	Avdrag på lån	16 000	17 745	18 200	18 500	18 500
Fond	Netto driftsresultat	3 366	724	4 015	4 275	4 545
Fond	Avsetning til disposisjonsfond	4 957	5 424	5 424	5 424	5 424
Overf. Inv.regn.	Overføring til inv.regnsk.	2 675	4 029	1 935	1 935	1 935
	Sum kommunebidrag	-379 306	-385 003	-392 757	-401 188	-410 892

Det er summen av kommunebidraget som skal fordeles enhetene til å dekke framskrivninger av budsjettet med lønns- og prisveksten, konsekvensjusteringer og nye tiltak.

For Nordre Land kommune er det beregnet skatteinntekter fra formues- og inntektsskatt samt naturressursskatten for 2018 på kr 151.560 mill. Dette er en økning på over kr 6,7 mill. sammenlignet med opprinnelig budsjettet for 2017. Beregnede skatteinntekter videre i planperioden er beregnet ut fra en årlig vekst i Nordre Land kommunes formues- og inntektsskatt på 3,2 %.

Nordre Land kommunes rammetilskudd for 2018 er fremkommet ved bruk av KS-prognosemodell, korrigert for lokal skatteinngang. Rammetilskuddet for 2018 er beregnet til kr 228.402 mill. Til sammenligning ble rammetilskuddet for 2017 opprinnelig budsjettert med kr 228.564 mill. Nedgangen i rammetilskuddet fra 2017 til 2018 skyldes omleggingen av inntektssystemet.

Utgiftsutjevningen og innbyggertilskuddet for 2018 er basert på folketallet pr 1.7.2017, mens inntektsutjevninga blir utbetalt basert på folketallet pr 1.1.2018. Dette betyr at det er en viss usikkerhet knyttet til størrelsen på det endelige rammetilskuddet. Sammenlignet med 2017 vil summen av budsjetterte skatter og rammetilskudd øke fra 372,661 mill. i 2017 til kr 379,962 mill. i 2018.

Rammetilskuddet videre utover i planperioden fra 2018 og utover, er beregnet med utgangspunkt i det beregnede tilskuddet i KS-prognosemodell basert på statsbudsjettet for 2018, med en årlig framskriving.

Budsjetterte eiendomsskatteinntekter er i 2018-budsjettet satt til kr 30,4 mill. Ca. kr 16,4 mill. er knyttet til verker og bruk og kr 14,0 mill. er knyttet til andre skatteobjekter som bolig- og fritidseiendommer, næring og tomter. Budsjettforslaget viderefører alminnelige eiendomsskattesatsen på 7 promille i planperioden. Denne benyttes på verker og bruk og næringseiendommer. For bolig- og fritidseiendommer samt ubebygde tomter ligger det inne en differensiert eiendomsskattesats på 2,25 promille i 2018. Fra 2019 er det hensyntatt en inntektsreduksjon knyttet til en reduksjon av promillesatsen på boliger- og fritidsboliger samt ubebygde tomter fra 2,25 til 2 promille. Fra 2020 er det budsjettert med en reduksjon av eiendomsskatteinntekter som følge av varslede lovendringer i Eignedomsskatteleva når det gjelder beskatning av verker og bruk (unntatt kraftverk).

Ved beregning av renter og avdrag på innlån for 2018 er det tatt utgangspunkt i betalte avdrag i 2017 (hensyntatt resten av året), samt beregnet økning som følge av låneopptak for 2017. Renten for 2018 er beregnet med bakgrunn i virkelig lånemasse, med en rente for 2018 tilsvarende renten pr september 2017. På de lånene som har flytende rente ligger renten på ca. 1,6 % (avhengig av dagen renten settes) mens det er lagt inn fastrente for de lånene som er bundet utover ett budsjettår. Det forutsettes låneopptak til investeringer mot slutten av året, og det er derfor ikke tatt høyde for renter og avdrag knyttet til låneopptaket i 2018 før i 2019-budsjettet. Det er budsjettert med å låne kr 20 mill. i Husbanken til videreutlån. Dette lånet antas å bli tatt opp før på året, slik at det ligger renter for halve året inne.

Renteinntekter knyttet til formidlingslån er budsjetter med bakgrunn i regnskapsførte inntekter på området for 2015. Økt utlån medfører at det er lagt inn en forventning om en økning i inntektene på kr 50.000,- det enkelte år i planperioden.

Budsjetterte renteinntekter på gitt ansvarlig lån er budsjettert med 7,0 % avkastning av totalt ansvarlig lån på kr 60 mill. Budsjetterte inntekter på kr 4,2 mill. ligger inne for hele økonomiplanperioden 2018-2021.

Renter på fond/alternative plasseringer er holdt på nivå med 2017-budsjettet. Dette er gjort med bakgrunn i at avkastning på alternative plasseringer siste årene har vært tilfredsstillende og i tråd med budsjett.

Budsjetterte renter på bankinnskudd er holdt på nivå med 2017-budsjettet. Unntaket er renter fra formidlingslån, der en marginal økning av budsjetterte renteinntekter skyldes at kommunen har økt utlånene de siste årene.

Rentekompensasjonstilskuddet er et tilskudd knyttet til utbyggingen av skoler (barneskoleutbyggingen i forbindelse med reform 97), omsorgsboliger, sykehjem og senest rentekompensasjon ved utbedring av kirkebygg. Tilskuddet er en kompensasjon for deler av rente- og avdragsutgifter kommunene påføres ved utbygginger innen sektorene. Kompensasjonstilskuddet er beregnet til kr 2,5 mill. i 2018. Beregningene er foretatt ut fra inntektene i 2016, med en trinnsvis reduksjon videre utover i økonomiplanperioden.

Økonomiske handlingsmål omfatter kommunebidragets linjer for netto driftsresultat, avsetning til fond og overføring til investeringsbudsjett. I denne økonomiplanen er det lagt opp til måloppnåelse for de økonomiske handlingsmål på egenfinansiering av investeringer (ordinære investeringer) og målet om disposisjonsfond. Når det gjelder målet for et budsjettert netto driftsresultat på 1,75 % av brutto driftsinntekter, er ikke dette målet nådd fullt ut i budsjettet for 2018, med en verdi på 1,60 %, men det legges opp til måloppnåelse videre i økonomiplanperioden.

4.5.3 Tjenesteområdenes rammer

Nedenfor følger en samlet oppstilling over de konsekvensjusteringer, nye tiltak og salderingstiltak som er lagt inn i de enkelte tjenesteområders rammer i økonomiplanperioden 2018-2021. Rent generelt inneholder tabellene en oversikt over de salderingstiltak som ble vedtatt i Organisasjonsutviklingsprosessen (OU-prosessen) i Kommunestyret i juni 2016 og videreført i økonomiplanen for 2017-2020. Disse tiltakene vil i noen grad bli viet noe mindre kommentarer i denne økonomiplanen.

Videre er i budsjettet for 2018 lagt inn en forventet effektivisering på 0,8 % av brutto driftsutgifter innenfor tjenesteområdet. Innen de tjenesteområder dette avviker, blir dette kommentert særskilt.

Politisk styring

	2018	2019	2020	2021
Ramme 2017	3 557 000			
Framskrevet ramme	3 634 900	3 872 055	4 181 001	4 057 218
Konsekvensjusteringer				
Konsekvensjusteringer av valg	-215 000	215 000	-215 000	215 000

Vedtatt i folkevalgtes arbeidsvilkår	300 000			
Salderingstiltak vedtatt i OU/økonomiplan				
Nye tiltak				
Musikkregionen Gjøvikregionen	84 000			
Salderingstiltak				
Regjeringens effektiviseringspotensial 0,5%	-19 000			
KORRIGERT RAMME	3 785 000	4 087 000	3 966 000	4 272 000

Det arrangeres valg hvert andre år, og rammene for politisk styring blir endret i forhold til dette. Valggjennomføring beregnes til om lag kr. 215.000,- og det er lagt inn midler til valgene i 2019 (kommunevalg) og 2021 (stortingsvalg).

I K-sakene 59/17 – 61/17 vedtok kommunestyret ordførers godtgjøring for 2018, utvidelse med to møter i kommunestyret og møtegodtgjøring/godtgjøring jfr. Reglement arbeidsvilkår for folkevalgte i Nordre Land kommune. Disse endringene er beregnet til å medføre økte utgifter på kr. 300.000,- årlig.

Kommunens andel av Musikkregionen i Gjøvikregionen er fra 2018 beregnet til kr. 84.000,-. Finansiering av musikkregionen har tidligere vært bruk av kommunens disponible næringsfond, men fra 2018 legges det opp til at dette dekkes innen gitte rammer.

Tilleggsbevilgninger

	2018	2019	2020	2021
Ramme 2017	-420 000			
Framskrevet ramme	-428 200	-642 444	-656 766	-672 111
Salderingstiltak vedtatt i OU/økonomiplan				
Ubetalt spisepause	-1 000 000			
Fordelt effekt av ubetalt spisepause	1 600 000			
Økt saldering ubetalt spisepause	-500 000			
Saldering:				
Digitaliseringseffekter	-300 000			
KORRIGERT RAMME	-628 000	-642 000	-657 000	-672 000

I budsjettet for 2017 lå det en ufordelt saldering som følge av innføring av ubetalt spisepause på kr. 600.000,-. For 2018 var salderingen kr. 1,0 mill. Disse kr. 1,6 mill. er i budsjettet for 2018 fordelt med kr. 1,4 mill. til tjenesteområde Helse og omsorg og kr. 0,2 mill. til Tjenesteområde Samfunnsutvikling. Estimerer indikerer at effekten av ubetalt spisepause er større enn de tidligere beregnede kr 1,6 mill., og det legges derfor inn ytterligere kr. 0,5 mill. i ufordelt effekt av ubetalt spisepause for 2018. Denne salderingen vil bli fordelt i løpet av 2018.

I løpet av 2017 og 2018 vil det totalt bli investert kr. 5,7 mill. i digitale løsninger gjennom digitaliseringsprosjektet. Det er forventet en effektivisering av disse investeringene, slik at det er budsjettert med en ufordelt saldering på kr. 300.000,- i effekter av digitaliseringen. Dette vil måtte synliggjøres og fordeles i løpet av budsjettåret.

Sentral lønnsnett

	2018	2019	2020	2021
Ramme 2017	4 454 000			
Fremskrevet ramme	4 560 900	4 665 903	4 773 318	4 882 779
Korrigert lønnsnett i hht antatt årlig lønnsvekst	0	0	0	0
KORRIGERT RAMME	4 561 000	4 666 000	4 773 000	4 883 000

Lønnsnetten er beregnet ut fra et anslag for forventet lønnsvekst i 2018 på ca. 3,3 %. Beregnet overheng er 1,60 % (KS debattheft «Hovedtariffoppgjøret 2018, IA, pensjon og bemanningsnormer»). Det er lagt opp til at oppgjøret har virkning fra 1. mai. Signaler fra statsbudsjett og Statistisk Sentralbyrå antyder imidlertid en noe lavere lønnsvekst for 2018, antydning til i størrelsesorden ca. 3,0 %. Imidlertid er tradisjonelt virkningen av lønnsoppgjøret for Nordre Land kommune litt høyere enn sentrale anslag, da Nordre Land kommune i noe større grad har flere i yrkesgrupper som ofte har høyere lønnsoppgjør enn gjennomsnittet.

Pensjon og arbeidsgiveravgift ved beregning av lønnsnetten er som ved framskrivningen. Forventet lønnsvekst videre i planperioden er 2,6 % årlig, med tilsvarende overheng som i 2018. Lønnsnetten er beregnet ut fra forutsetningen om at 87 % av lønnsutgiftene har pensjonsordning i KLP og 13 % har pensjonsordning i Statens pensjonskasse (lærere).

Sentraladministrasjonen				
	2018	2019	2020	2021
Ramme 2017	30 840 000			
Framsikrevet ramme	31 542 400	32 596 872	33 397 881	33 501 204
Konsekvensjusteringer				
Netto økning lisensutgifter	100 000			
Salderingstiltak vedtatt i OU/økonomiplan				
Reduksjon ressurser	-300 000	-300 000		
Nye tiltak				
Stillingsressurs IKT-teknikk	650 000			
Ressurs digitaliseringsprosjekt		350 000	-650 000	
Oppgradering beredskapsrom/møterom	50 000			
Salderingstiltak				
Regjeringens effektiviseringspotensial 0,8 %	-178 000			
KORRIGERT RAMME	31 864 000	32 647 000	32 748 000	33 501 000

Sentraladministrasjonen har fått konsekvensjustert inn økte lisensutgifter til endringer i fagsystemer og en økning av lisensutgifter er beregnet som en netto økt utgift som følge av nyanskaffede fagsystemer blant annet innen Nav/sosialtjenester, barnehagesystem, skolesystem samt reduserte årlige utgifter fra nytt sak-/journalssystem.

Kommunen startet i 2017 et digitaliseringsprosjekt. Det legges opp til at prosjektlederressursen i digitaliseringsprosjektet i 2018 hovedsakelig arbeider med investeringsprosjekter, mens det i 2019 legges opp til at ressursen halve tiden skal jobbe med driftsrelaterte tiltak.

Det er lagt inn en bevilgning på kr. 50.000,- til oppgradering av beredskapsrom og møterom. Dette innebærer kjøp av tavler og prosjektorer på møterom primært knyttet til beredskapshåndtering.

Sentraladministrasjonen reduserer ressursene ved blant annet å tilpasse rammene for bruk av bedriftshelsetjenester til faktisk kjøp av tjenester.

Næringstiltak

	2018	2019	2020	2021
Ramme 2017	-11 237 000			
Framskrevet ramme	-11 457 200	-11 457 000	-11 457 000	-11 457 000
Konsekvensjustering				
Finansiering av Land utvikling	700 000	700 000	700 000	
Land utvikling fra næringsfond	-700 000	-700 000	-700 000	
Land utvikling fra DA-midler	300 000	300 000	300 000	
Land utvikling fra DA-midler	-300 000	-300 000	-300 000	
Økt tilskudd til Gjøvikregionen utvikling	100 000	100 000	100 000	100 000
Finansiering av Gjøvikregionen utvikling nærfond	-100 000	-100 000	-100 000	-100 000
KORRIGERT RAMME	-11 457 000	-11 457 000	-11 457 000	-11 457 000

Nordre Land kommune har 39,88666 GWh i konsesjonskraft. For planperioden er det budsjettert med en salgspris på konsesjonskraften på 28,50 øre/kWh. Denne prisen er identisk med den summen kommunen har solgt konsesjonskraften for (fast pris) i 2017.

Det ble i formannskapet sak 30/17 vedtatt en tre-årlig bevilgning på kr. 1,0 mill. til Land Utvikling SA. Bevilgningen ble vedtatt finansiert med kr. 700.000,- årlig fra kommunens disponible næringsfond og kr. 300.000,- fra DA-midler.

Det er lagt inn en økning av den årlige bevilgningen til Gjøvikregionen Utvikling. Også denne bevilgningen finansieres fra kommunens disponible næringsfond.

Kirkelig fellestråd

	2018	2019	2020	2021
Ramme 2017 TROSSAMFUNN	5 826 900			
HERAV OVERFØRT KIRKELIG FELLESTRÅD 2017	4 987 200			
Framskrevet ramme	5 856 900	5 817 699	5 818 824	5 952 837
Salderingstiltak vedtatt i OU/økonomiplanen				
Reduksjon drift og belysning	-30 000	-30 000		
Reduksjon 50 % stilling (sesongarbeid/vedlikehold)	-100 000	-100 000		
Salderingstiltak				
Regjeringens effektiviseringspotensial 0,8 %	-40 000			
KORRIGERT RAMME	5 686 900	5 688 000	5 819 000	5 953 000
HERAV OVERFØRING TIL KIRKELIG FELLESTRÅD 2018	4 936 900			

Rammen til kirkelig fellesråd er fra 2018 redusert som følge av tiltak vedtatt i Organisasjonsutviklingsprosessen og økonomiplanen for 2017 – 2010. Dette gjelder konkrete salderingstiltak på kirkegårdene.

Tjenesteområde Grunnskole

	2018	2019	2020	2014
Ramme 2017	61 872 000			
Framskrevet ramme	63 370 600	65 322 642	66 825 429	68 361 975
Konsekvensjusteringer				
Ekstra naturfagstime 5. - 7. trinn	20 000			
Økt pensjonspremie fra 11,55 til 13,34 % (+2 % arb.-tak)	965 000			
Salderingstiltak vedtatt i OU/økonomiplan				
Saldering omstilling ressursbruk	-402 000			
Nye tiltak				
Tilbakeføring for å opprettholde tidlig innsats	488 000			
Salderingstiltak				
Regjeringens effektiviseringspotensial 0,8 %	-588 000			
KORRIGERT RAMME	63 854 000	65 323 000	66 825 000	68 362 000

Regjeringen vedtok i statsbudsjettet for 2016 å øke timetallet i naturfag med én uketime fra høsten 2016 på 5.-7. trinn, som en del av Regjeringens realfagsstrategi. Dette skal gi bedre tid til variert opplæring. Rammen til skolene ble økt med kr. 60.000,- i 2017 og ytterligere kr. 20.000,- fra 2018 for å finansiere helårsvirkning av satsingen.

Statens pensjonskasse har inntil budsjettåret 2017 hatt en premiemodell som har avveket fra andre offentlige pensjonsleverandører. Fra 2018 endres modellen for Statens pensjonskasse for beregning og fakturering av pensjonspremien. Modellen som innføres er beregnet å medføre en økning av pensjonskostnad for kommune på ca. kr. 965.000,- for 2018.

Grunnskolen er gitt salderingsutfordringer på totalt kr. 990.000,- fordelt på kr. 402.000,- fra OU-prosessen/økonomiplanen 2017-2020 og kr. 588.000,- på effektivitetskrav. For at grunnskolen i størst mulig grad skal kunne opprettholde en satsing på tidlig innsats mot de laveste trinnene, er grunnskolen kompensert med kr. 488.000,-. For å styrke begynneropplæringen, er det bevilget kr. 1,2 mill. i investeringsbudsjettet til anskaffelse av trinnsett med lpader til 1. og 2. trinn i grunnskolen (se investeringsbudsjett for 2018).

Tjenesteområde barnehage

	2018	2019	2020	2021
Ramme 2017	36 175 000			
Framskrevet ramme	37 249 600	35 971 749	36 799 356	37 645 377
Salderingstiltak vedtatt i OU/økonomiplan				
Organisere Torpa barnehage til Mariringen	-250 000			
Organisere driften til Dæhli barnehage	-643 000			
Omstilling ressursbruk	-300 000			

Salderingstiltak				
Regjeringens effektiviseringspotensial 0,8 %	-414 000			
Økt foreldrebetaling til makspris kr 2.910,-	-480 000			
KORRIGERT RAMME	35 163 000	35 972 000	36 799 000	37 645 000

Tidligere vedtatte salderingstiltak fra OU-prosessen/økonomiplan 2017-2020 er videreført. Dette innebærer at Torpa barnehage avd. Lundhaug samlokaliseres med Torpa barnehage avd. Mariringen og at avd. Mariringen blir utvidet med en friluftsavdeling. Videre har allerede Nordsinni barnehage samlokalisert sin drift i avd. Dæhli fra høsten 2017, og saldering i 2018 innebærer en helårsvirkning av samlokaliseringen. Samlokaliseringen av barnehageavdelinger vil også medføre reduksjoner av rammen for Tjenesteområde Samfunnsutvikling pga. reduserte arealer å renholde og vedlikeholde.

I statsbudsjettet for 2018 legges det opp til en økning av foreldrebetalingen, slik at maksimalprisen for en hel barnehageplass blir kr. 2.910,-. Dette innebærer en økning på kr. 110,- + prisstigning fra kr. 2.730,- som var maksimalprisen for 2017.

Tjenesteområde VELFERD

	2018	2019	2020	2021
Ramme 2017	45 334 000			
Framskrevet ramme	45 098 100	46 217 094	47 279 991	48 367 440
Nye tiltak				
Styrking Land barnevern - adm. Ressurser	702 000			
Fag og kvalitetsutvikler - utvidelse 40 %	300 000			
Helsesøstertjenesten - skolehelse og jordmor	600 000			
Omgjøring av tiltak til tiltaksstillinger	972 000			
Finansiering av omgjøring av tiltak til tiltaksstillinger	-1 431 000			
Salderingstiltak				
Regjeringens effektiviseringspotensial 0,8 %	-363 000			
Merinntekter integreringstilskudd	-700 000			
KORRIGERT RAMME	45 178 000	46 217 000	47 280 000	48 367 000

Barnevernet er gjennom Land barnevernstjeneste gitt økt bemanning i flere omganger de siste to årene. For at Land barnevernstjeneste skal ha tilstrekkelig ramme for å budsjettere med de vedtatte 21 årsverkene, er det nødvendig å tilføre kr. 702.000,- som Nordre Land kommunes andel av rammetilpasningen.

I tillegg til de administrative oppgavene barnevernet utfører, utføres også de vedtatte tiltakene i og utenfor barnets hjem. Mange av disse tiltakene er tjenester som det i stor grad kjøpes bistand til å utføre. Derfor opprettes totalt 3 årsverk «tiltaksarbeidere» i Land barnevernstjeneste, slik at disse ressursene kan utføre deler av de vedtatte tiltakene. Ved å tilføre Land barnevernstjeneste disse ressursene, kan det samtidig tas ut Nordre Lands andel av de ressursene til kjøp av bistand disse årsverkene vil kunne utføre.

Tjenesteområde Velferd har hatt en 60 % merkantil ressurs. Denne ressursen tilføres midler for å kunne omgjøre stillingen til en 100 % stilling som fag og kvalitetsutvikler med hovedfokus på forebyggende arbeid mot barn og unge og deres familier.

Nordre Land kommune har i 2017 hatt en ressurs på 1 stilling i skolehelsetjenesten. Helsedirektoratet anbefaler i sin «*Utviklingsstrategi for helsestasjons- og skolehelsetjenesten*» en anbefalt norm for kommunens ressursbruk i skolehelsetjenesten. Denne normen tilsier, med elevtall og elevfordeling mellom barnetrinn og ungdomstrinn, Nordre Land kommune skulle brukt 2,06 årsverk på skolehelsetjenesten. Helsestasjonen tilføres derfor ett årsverk for å oppfylle normtallene fra Helsedirektoratet.

Det er lagt innen forventning om at store deler av Nordre Land kommunes kostnader i forbindelse med tilbud til flyktninger ankommet de siste 5 år, skal kunne dekkes av integreringstilskudd. Dette medfører et budsjettmessig «overskudd» på Nordre Land læringscenter, da deler av kostnadene ligger på Tjenesteområde for Samfunnsutvikling.

Tjenesteområde Helse og omsorg				
	2018	2019	2020	2021
Ramme 2017	149 899 000			
Framskrevet ramme	154 964 600	157 684 197	160 748 082	164 445 204
Konsekvensjusteringer				
Utskiftinger av pasientløftere	-56 000			
Økt bemanning hjemmetjenesten Dokka (2 årsverk)	1 500 000			
Lisenser pasientvarslingsystem	185 000			
Fordelt ubetalt spisepause	-1 400 000			
Salderingstiltak vedtatt i OU/økonomiplan				
Endring seniordager	-52 650			
Omgjøre Korsvold til heldøgnsbemannede omsorgsboliger	-500 000	-500 000		
Egenbetaling kommunal fysioterapi	-150 000	-50 000		
Nye tiltak				
Kompensert for høyere lønnsoppgjør	1 200 000			
Salderingstiltak				
Regjeringens effektiviseringspotensial 0,5 %	-937 000			
Økte betalingssatser praktisk bistand	-500 000			
Reduksjon dagsenter Vokks (0,23 årsverk)	-115 000			
KORRIGERT RAMME	154 139 000	157 134 000	160 748 000	164 445 000

Tjenesteområdet Helse og omsorg fikk i 2015 tilført midler for å foreta en planmessig utskifting av sykehjemmets pasientløftere. Dette ble foretatt i budsjettårene 2015, 2016 og 2017. Da de siste pasientløfterne ble skiftet ut i 2017, tas denne tilleggsbevilgningen nå ut.

Hjemmetjenesten sone Dokka fikk i budsjettet for 2017 tilført kr. 975.000,- grunnet økt tjenesteyting som følge av en økning av vedtak på hjemmetjenester. Økning i vedtaksmengde har fortsatt og hjemmetjenesten sone Dokka styrkes med ressurser tilsvarende 2 årsverk i turnus.

Tjenesteområdet har de siste par årene gjennomført et velferdsteknologiprojekt, som blant annet innebærer nytt pasientvarslingsystem (til erstatning for tradisjonelle alarmklokker). Velferdsteknologiprojektet utløser en årlig lisens- og serviceavtale på pasientvarslingssystemet som tilføres tjenesteområdet.

Salderingseffekt av å innføre ubetalt spisepause er fordelt på de tjenesteområdene som primært vil ha effekt av tiltaket.

Nordre Land kommune mangler et viktig trinn i «omsorgstrappen», nemlig heldøgnsbemannede omsorgsboliger. Fra 2018 vil Korsvold bli omgjort til heldøgnsbemannet omsorgsbolig for å løse denne utfordringen. Dette tilbudet i Torpa vil dermed kunne dekke behovet for heldøgnsomsorg.

Lønnsoppjøret for 2017 var beregnet å bli på 2,4 %. Dette var også forventningen i statsbudsjettet for 2017 og i KS sine styringsdokumenter. Lønnsoppjøret for Tjenesteområde Helse og omsorg ble imidlertid noe høyere. Dette primært som en følge av at tjenesteområdet sysselsetter mange i tradisjonelle lavlønnsyrker. Dette er tjenesteområdet kompensert for.

Som nevnt innledningsvis i kapitlet, er det lagt inn en generell effektivisering på 0,8 %. For Tjenesteområdet Helse og omsorg er effektiviseringskravet imidlertid kun 0,5 %. Dette skyldes at summen av de salderingstiltak tjenesteområdet har fått i budsjettet for 2018 er krevende nok isolert sett.

I betalingssetser og gebyrer er det differensierte betalingssetser for hjemmehjelp/praktisk bistand er det lagt inn en økning av månedsabonnementet med kr. 200-300,- avhengig av inntektsnivå. Dette medfører merinntekter i størrelsesorden ca. kr. 500.000,-.

Ved gjennomgang av tjenesten rundt dagsenter på Dokka, er det ved ledighet i stilling og ny arbeidsplan mulig å redusere bemanningen med 0,23 årsverk som utgjør kr 115 000,-. Dette kan medføre noe mer økt behov for vikar ved fravær enn tidligere og redusert tilbud, ved at dagsentret som en fast ordning er stengt en dag per uke.

Samhandlingsreformen

	2018	2019	2020	2021
Ramme 2017	10 000			
Fremskrevet ramme	10 000	10 000	10 000	10 000
KORRIGERT RAMME	10 000	10 000	10 000	10 000

Som følge av at Nordre Land kommune i stor grad klarer å tilby utskrivningsklare pasienter fra sykehusene gode nok tilbud i egen kommune, har det ikke vært særlige behov for å kjøpe plasser på institusjoner eller sykehuset. Det er derfor budsjettet med kjøp av kun 2 døgn for utskrivningsklare pasienter. Dette er en videreføring av det nivået av kjøp av «overliggerdøgn» kommunen har benyttet de siste par årene. Det er imidlertid verdt å bemerke at behovet kan øke når effekten av regjeringens varslede utvidelse av samhandlingsreformen, til også å gjelde tilbud innen rus og psykiatri.

Tjenesteområde Samfunnsutvikling

	2018	2019	2020	2021
Ramme 2017	48 140 000			
Framskrevet ramme	49 239 200	49 343 382	49 710 639	50 854 353

Konsekvensjusteringer				
Økt husleie AS Sentrumsbygg	250 000			
Økt avgift til 110-sentralen	30 000			
Redusert leieinntekt Sevilhaug-lokaler	120 000			
Fordelt effekt av ubetalt spisepause	-200 000			
Salderingstiltak vedtatt i OU/økonomiplan				
Endring seniordager	-12 350			
Bortfall renhold som følge av færre barnehagelokasjoner	-275 000	-150 000		
Reduksjon renholdsressurs	-300 000	-600 000		
Nye tiltak				
Rammetilpassing plan uten enkeltplaner inn/ut	600 000			
Salderingstiltak				
Regjeringens effektiviseringspotensial 0,8 %	-518 000			
salderingsutfordring	-700 000			
KORRIGERT RAMME	48 234 000	48 593 000	49 711 000	50 854 000

AS Sentrumsbygg har varslet en økning i husleie. Dette begrunnet i at kommunen disponerer større deler av bygget, samt vedlikeholdstiltak. Videre er det varslet en økt avgift for brannvesenets tilknytning til 110-sentralen. Disse tiltakene er korrigert inn i rammene.

Som følge av inntektsbortfall fra ekstern leietaker av lokaler i underetasjen på Helsehuset er det nødvendig å kompensere for dette inntektsbortfallet, så fremt lokalene også i fortsettelsen leies ut til eksterne leietakere.

Salderingseffekt av å innføre ubetalt spisepause er fordelt på de tjenesteområdene som primært vil ha effekt av tiltaket.

Budsjettering av kommunens planavdeling har de siste årene vært styrt av de konkrete planleggingsoppgavene som lå i planprogrammet. Det er fra budsjettet 2018 forsøkt å gi planavdelingen et årsbudsjett, som i mindre grad styres av de enkelte planprosessene, og i større grad gir en mer forutsigbar drift på området.

Tjenesteområdet Samfunnsutvikling er det eneste området som har fått en tilleggsutfordring ut over effektiviseringskrav og salderingstiltak fra OU-prosessen/økonomiplan 2017-2020. Denne salderingen er primært begrunnet i at flere av tjenesteområdene i større grad har fått sine tilleggsutfordringer gjennom OU/økonomiplanen 2017-2020, mens tjenesteområdet Samfunnsutvikling i OU/økonomiplanen 2017-2020 hadde mer konkrete salderingsforslag. Det er derfor lagt inn en tilleggsutfordring på Tjenesteområdet Samfunnsutvikling.

Samfunnsutvikling - Selvkost

VARF

	2018	2019	2020	2021
Ramme 2017	-5 439 670			
Fremskrevet ramme	-5 546 300	-5 673 865	-5 804 364	-5 937 864
Indirekte og kalkulatoriske kostnader	5 546 300	5 673 865	5 804 364	5 937 864

Budsjett selvkostområdet	0	0	0	0
---------------------------------	----------	----------	----------	----------

Budsjett 2017 fremskrevet med en forventet lønns-, pris- og inntektsvekst på 2,3 %. Det legges opp til betydelige investeringer innen vann og avløpsområdet gjennom denne økonomiplanen, og det er å forvente at vann- og avløpsgebyr i økonomiplanperioden da kan stige noe i tillegg til å disponere tidligere avsatte selvkostfond, som følge av økte kalkulatoriske kostnader.

Tjenesteområde Kultur

	2018	2019	2020	2021
Ramme 2017	10 295 000			
Framskrevet ramme - Kultur	10 530 800	10 392 657	10 427 439	10 666 821
Konsekvensjusteringer				
Randsfjordmuseum - økt tilskudd	45 000			
Tilskudd lag og foreninger - idrett	22 000			
Salderingstiltak vedtatt i OU/økonomiplan				
Reduksjon tilskudd til skiløyper jfr red e-skatt	-200 000	-200 000		
Avvikle pianotilbudet	-140000			
Avvikle solosangtilbudet	-70000			
Nye tiltak				
20 % stilling informasjon og kulturmedarb.	100 000			
Oppgradering av biblioteket	70 000			
Salderingstiltak				
Regjeringens effektiviseringspotensial 0,8 %	-99 000			
Uttrekk kulturkalender	-100 000			
KORRIGERT RAMME	10 159 000	10 193 000	10 427 000	10 667 000

Jfr. budsjett for Randsfjordmuseene og Kommunal plan for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv konsekvensjusteres disse tilskuddene. I denne forbindelse ligger det opp til en forskyvning av tilskudd til nybygg og rehabilitering, ved at økning av tilskudd fra sist vedtatte plan forskyves i tid, uten at det har konsekvenser for prinsippene om en 20 % kommunal finansiering av slike tiltak.

I forbindelse med budsjettet for 2014 ble det i sak 112/14 økt tilskudd til skiløypebrøyting, som følge av utvidelse av eiendomsskatt. Det legges nå opp til en nedtrapping av denne økningen av skiløypetilskuddet som følge av nedtrapping av utskrivning av eiendomsskatt.

Innen kulturskoletilbudene ble det i OU-prosessen/økonomiplanen 2017-2020 i stor grad søkt å redusere tilbud rettet mot få brukere/enkelttimer og i større grad skjermet gruppetilbud, der flere har tilbud parallelt. Derfor er tiltakene fra vedtatt OU/økonomiplan videreført også i denne økonomiplanen.

Det gjennomføres en generell oppgradering av biblioteket, herunder el-anlegg på kontoret og belysning i møte- og grupperom og "utstillingsvinduer", samt reoler/hyller til fremvisning og oppbevaring av utlånsfilm på DVD.

Tjenesteområdet kultur overtok ansvaret for sentrumsservice/sentralbord/publikumsmottak fra 01.01.17. Det medfulgte da en 90 % stillingsressurs. For å kunne bemanne

sentrumsservice i hele rådhusets åpningstid, og spesielt etter at det ble etablert stenging av dør inn til rådhuset, er det nødvendig å styrke grunnbemanning i sentrumsservice, slik at andre aktiviteter innen Tjenesteområdet Kultur ikke bistår utover ved sykdom, ferier og avvikling av spisepause. Styrkingen av stillingsressursen i sentrumsservice finansieres innenfor tjenesteområdets rammer, ved at utgifter til utgivelse av kulturkalender reduseres tilsvarende.

4.5.4 Rammetildeling budsjett 2018

	2017	Rammer 2018	Rammer 2019	Rammer 2020	Rammer 2021
Politisk styring	3 557 000	3 785 000	4 087 000	3 966 000	4 272 000
Tilleggsbevilgninger	-420 000	-628 000	-642 000	-657 000	-672 000
Sentral lønnsavsetning	4 454 000	4 561 000	4 666 000	4 773 000	4 883 000
Sentraladministrasjon	30 840 000	31 864 000	32 647 000	32 748 000	33 501 000
Næring	-11 237 000	-11 457 000	-11 457 000	-11 457 000	-11 457 000
Kirkelige formål	839 700	750 000	767 551	785 381	803 608
Overført kirkelig fellesråd	4 987 200	4 936 900	4 920 449	5 033 619	5 149 392
Pensjonsforhold	0	0	0	0	0
Tjenesteområde Grunnskole	61 872 000	63 854 000	65 323 000	66 825 000	68 362 000
Tjenesteområde Barnehage	36 175 000	35 163 000	35 972 000	36 799 000	37 645 000
Tjenesteområde Velferd	45 334 000	45 178 000	46 217 000	47 280 000	48 367 000
Tjenesteområde Helse og Omsorg	149 899 000	154 139 000	157 134 000	160 748 000	164 445 000
Samhandlingsreformen	10 000	10 000	10 000	10 000	10 000
Tjenesteområde Samfunnsutvikling	48 140 000	48 234 000	48 593 000	49 711 000	50 854 000
Selvkost VARF - Samfunnsutvikling	-5 439 670	-5 546 300	-5 673 865	-5 804 364	-5 937 864
Tjenesteområde Kultur	10 295 000	10 159 000	10 193 000	10 427 000	10 667 000
SUM	379 306 230	385 002 600	392 757 135	401 187 636	410 892 136

4.6 Investeringsprogram 2018-2021

I tillegg til driftsdelen må også økonomiplanen inneholde en plan for kommunens kapitalanskaffelser i fireårsperioden. Investeringsprogrammet skal ifølge loven inneholde alle inntekter som ikke er løpende, samt utgifter knyttet til anskaffelse av eiendeler som er bestemt til varig eie eller bruk og som er av vesentlig verdi, eller påkostning på eksisterende varige driftsmidler som er av varig og vesentlig verdi. Eiendelen må ha en økonomisk levetid på minst tre år og ha en anskaffelsesverdi på minst kr. 100.000,-.

Kommuner kan ta opp lån for å finansiere investeringer i bygninger, anlegg og varige driftsmidler til eget bruk. Noen investeringsprosjekter kan ikke lånefinansieres, for eksempel egenkapitalinnskuddet i KLP og andre kjøp av aksjer og andeler. Kommunen må derfor ha frie inntekter til å finansiere deler av investeringene.

Momskompensasjonen i investering skal gå til å finansiere kompensasjonsberettigede utgifter. Dette betyr at kommunen kun kan låne netto investert beløp.

Drifts- og investeringsdelen i en økonomiplan henger nøye sammen fordi lånefinansiering av investeringene påvirker kommunens rente- og avdragsutgifter, som må dekkes av de løpende driftsinntektene.

4.6.1 Investeringsprogram 2018-2021

Investeringsplan (i 1000 kr)	2018	2019	2020	2021
Egenkapitalinnskudd KLP	1975	1975	1975	1975
IKT-prosjekter	500	500	500	500
Digitalisering inkl. Saksbehandlersystem og skole-bhg.system	2300			
Trådløst nett - utvidelse	250			
Terminalserver med kjernesvitsjer	350			
Digitalt undervisningsutstyr til grunnskole	500	500	500	500
Prosjekt Tidlig innsats - trinnsatt med lpader	1200			
Parken ungdomsklubb - gitter og basketballstativ	100			
Nye sittemøbler/inventar Landmo	1600			
Startlån - husbanklån	20 000	20 000	20 000	20 000
Utskifting av kjøretøy/varige driftsmidler ved TDE	700	700	700	700
Opprustings- og rehabiliteringsplan for kirke og eiendom	2 000	2 000	2 000	2 000
Sikring og ENØK-tiltak kirker	1000	1000	1000	1000
Opprustingsplan kommunale veger, ramme for delprosjekter	2 000	2 000	2 000	2 000
Planlegging/tiltak Lokverkstedet		1 700	500	500
Ny tankbil - Brann		3 100		
Brannmannutrustning	550			
Ny vedmaskin			350	
Ny hjullaster Syssetsetting / vedproduksjon - Kjøpes brukt		700		
Rehabilitering Landmo	2 500	2 500	2 500	2 500
Torpa barnehage - friluftsbarnhage	600			
Ny komprimator	200			
Prosjektering TBUS og bussholdeplass / parkering Elverom		6 400		
Flerbrukshall Torpa				
Rehabilitering Torpa barne- og ungdomsskole (forprosjekt)	1 500			
Trafikksikkerhetstiltak - gateløys kommunal veg	610			
Forprosjekt Trafikksikkerhetstiltak - fortau Landmovegen	300			
Gateløys - nye armaturer for å utfase HQL pærer som går ut fra 2017	700	500	500	500
Sum ordinære investeringstiltak:	41 435	43 575	32 525	32 175
Tiltak selvkostområde uten fjellet: (eks. mva.)				
Fornyelse av VA-nettet (1 % årlig)	4 600	4 800	4 800	4 800
Dokka RA - biologisk rensekrav	6 000			
Fremføring av vann og avløp til Gjeffe Grustak	300			
Fremføring av vann og avløp til Vinjarmoen Vest	8 280			
Fremføring av vann og avløp til Dokken		2 880		
Høydebasseng/tilførselsledning Dokka	5 000	5 000	5 000	
Utskifting av bil til drift - service vann/avløp	650			
Tilkobling abonnenter til eksisterende VA-nett	2 000	2 000	2 000	2 000
Tiltak selvkostområde fjellet Synfjell Øst: (eks. mva.)				
Spåtind Renseanlegg - kjøpsavtale	6 940			
Spåtind Renseanlegg - nødvendige investeringer	2 000			
6 hjuling til drift VA i fjellet		300		

Sum tiltak selvkostområde:	35 770	14 980	11 800	6 800
Sum finansieringsbehov:	77 205	58 555	44 325	38 975

Finansiering:				
Momskompensasjon	2 402	2 940	2 010	1 940
Overført fra drift	3 481	1 935	1 935	1 935
Bruk av lånemidler	71 322	53 680	40 380	35 100
Sum finansiering:	77 205	58 555	44 325	38 75

4.6.2 Kommentarer til investeringsbudsjett 2018

Tiltak utenfor selvkost:

Egenkapitalinnskudd KLP	kr 1.975.000,-
Bevilgning til eventuell innkalling av ytterligere egenkapital til KLP. Nøyaktig sum for 2018 er ikke kjent før sensommeren 2018. Det er årlig økt egenkapital i KLP de siste 10 årene.	

IKT-prosjekter	kr 500.000,-
IKT-avdeling har de siste årene hatt en pott på kr 500.000,- i frie midler til uforutsette hendelser som krever oppgraderinger samt nødvendig utbedringer av IKT-plattformen. Med 700 ansatte, 900 elever og 25 avdelinger som skal ha IKT-tjenester er denne potten innarbeidet. Bevilgningen skal brukes til tiltak om jfr. GKRS nr. 4 (regnskapsreglene) defineres som investeringstiltak.	

Digitalisering inkl. nytt saksbehandlingssystem	kr 2.300.000,-
Dagens saksbehandlingssystem er ikke hensiktsmessig i forhold til de økte krav og forventninger til en effektiv digital hverdag. Det er derfor igangsatt et digitaliseringsprosjekt, hvor hovedoppgaven for 2018 blir å videreføre og implementere anskaffelse av nytt saksbehandlingssystem i hele organisasjonen, samt andre digitale løsninger innen NAV, barnehager og skoler, som på sikt skal bidra til mer effektiv kommunikasjon med tjenestemottakere og effektiv tjenesteproduksjon.	

Trådløst nett – utvidelse	kr 250.000,-
Trådløse nett ved skolene har hatt dårlig trådløs dekning. Skolene hadde 10 år gammel teknologisk løsning. Det er flere klasserom/grupperom som er utenfor eller i utkanten av rekkevidden på dagens trådløse system. Det var nødvendig å anskaffe nytt trådløst nett og å utvide antall antenner inkludert fysisk kabling. Det er bevilget kr. 250.000,- i hvert av årene 2017 og 2018.	

Terminalserver med kjernesvitsjer	Kr. 350.000,-
Terminalserver gir datakraft til alle ansatte innen velferd, helse og omsorg. For å sikre disse nok datakraft må terminalserver byttes og programvare oppgraderes.	

Kjernesvitsjer er «nav-et» i kommunens dataplattform. Disse må byttes for at dataene i nettverket skal kunne flyttes raskt og effektivt.

Digitalt undervisningsutstyr i grunnskolen	Kr. 500.000,-
Det budsjetteres med en årlig bevilgning på kr. 500.000,- for å kunne reinvestere i elektronisk læringsutstyr, etter hvert som eksisterende datautstyr blir kassert/er ferdig avskrevet. Dette er nødvendig for å opprettholde muligheter for effektiv og læring tilpasset samfunnsutviklingen.	

Prosjekt tidlig innsats – trinnsett med lpader	Kr. 1.200.000,-
For å få et løft på tidlig innsats og moderne læringsplattformer anskaffes det trinnsett til de to første trinnene i grunnskolen, slik at alle elever får tilgang til moderne læringsmidler. Som en del av investeringen tilkommer det også opplæring og tilrettelegging for hensiktsmessig bruk av verktøyet, som finansieres i drifts	

Parken ungdomsklubb – gitter og basketballstativ	Kr. 100.000,-
Kjøp og montering av basketballstativer med gittervegger på det asfalterte arealet mellom Parken og mekkeverkstedet. Gitterveggene monteres i bakkant av basketballstativene som skjerming mot bedehustomta og parkeringsplassen. Kan trolig få 50 % spillemidler til dette, da må i så fall disse forskutteres.	

Nye sittemøbler/inventar Landmo	Kr. 1.600.000,-
Det er behov for utskifting av avskrevne sittemøbler/inventar på Landmo. Mye av inventaret ble anskaffet i forbindelse med ferdigstilling av Landmo i 1986, og er utslitt.	

Startlån/formidlingslån	Kr 20.000.000,-
Det er lagt inn en årlig bevilgning til videreutlån/startlån. Dette gjelder utlån til innbyggere som ikke tilbys finansiering/toppfinansiering gjennom ordinære utlånsvirksomhet i banker, men som allikevel ansees å ha mulighet til å betjene låneopptak.	

Utskifting av kjøretøy/varige driftsmidler	kr 700.000,-
Bevilgning for å foreta utskifting av transportmidler og utstyr innenfor Tjenesteområde Samfunnsutvikling, som etter standard for "god kommunal regnskapsskikk" nr. 4 skal regnskapsføres i investeringsregnskapet.	

Opprustnings- og rehabiliteringsplan for kirke og eiendom	kr 2.000.000,-
Kommunen har revidert utarbeidet vedlikeholdsplan. For å kunne gjennomføre de tiltak som er prioritert, er det nødvendig å bevilge midler i henhold til de behov planen initierer. Det skal i planen prioriteres ENØK-tiltak som gir energieffekter. Bevilgningen er en total ramme for delprosjektene på dette området. Tiltakene i kommunen skal etter standard for "god kommunal regnskapsskikk" nr. 4 kvalifisere til bokføring i investeringsregnskapet.	

Sikring og ENØK-tiltak kirker	kr 1.000.000,-
Det er lagt inn en rammebevilgning til prosjekter i kirken, og innenfor rammene skal kirkevergen i samarbeid med Tjenesteområde Samfunnsutvikling prioritere investeringstiltak i kirkene.	

Opprustningsplan kommunale vegger, ramme for delprosjekter	kr 2.000.000,-
Bevilgning til opprustning av kommunale vegger, som jfr. standard for "god kommunal regnskapsskikk" nr. 4 skal regnskapsføres i investeringsregnskapet. Bevilgningen er en totalramme for delprosjektene på dette området.	

Brannmannsutrustning	Kr. 550.000,-
Brannmannskapenes utrustning/bekledning er 12 år gamle og det er nødvendig å anskaffe nytt utstyr, så som vernebekledning (busker og jakker) og hjelmer. Det er en forutsetning for beredskapen at brannvesenet har godkjent utstyr.	

Rehabilitering Landmo	Kr. 2.500.000,-
1986-bygget ved Landmo sykehjem har i liten grad vært oppgradert siden byggeåret. Det er nå nødvendig å rehabilitere beboelsesrom. Det er besluttet at dette skal gjøres i egen regi. For å unngå å stenge av en hel avdeling, og flytte beboere, er det planlagt å foreta rehabiliteringer over en fire-års periode, slik at det er avsatt kr. 2,5 mill årlig i planperioden, til sammen kr. 10 mill.	

Torpa Barnehage – friluftstilbud Mariringen	Kr. 600.000,-
Investeringen innebærer å etablere et friluftstilbud i Torpa barnehage avd. Mariringen. Det må etableres sanitærløsninger, strømforsyning samt inngjerdes en Lavvo.	

Ny komprimator	Kr. 200.000,-
Komprimatoren brukes hver dag til lå kverne restavfall fra Sentrumsbygg. Dagens komprimator er ca 20 år gammel og må skiftes ut.	

Rehabilitering Torpa Barne- og ungdomsskole	Kr. 1.500.000,-
I forbindelse med behandling av forstudien av rehabilitering av bygningsmassen ved Torpa barne- og ungdomsskole ble det besluttet å gå videre med et forprosjekt på rehabiliteringsprosjektet. Videre er det viktig å se forprosjektet for rehabiliteringen i sammenheng med en eventuell bygging av flerbrukshall i Torpa da bygging av hall kan bety at skolen ikke har like stort behov for gymsal.	

Trafikksikkerhetstiltak – gatelys kommunal veg	Kr. 610.000,-
Tiltaket gjelder etablering av gatelys på gang- og sykkelstien på strekningene Rosteinsvegen, Tonvegen, Engerhaugvegen og kolterudsvegen. Tiltaket er hjemlet i	

vedtatte Trafikksikkerhetsplan 2015-2017.

Forprosjekt Trafikksikkerhetstiltak – fortau Landmovegen	Kr. 300.000,-
I gjeldende vedtatte Trafikksikkerhetsplan for Nordre Land kommune er fortau fra Øygardsjordet barnehage til Nedre Smebyveg et av de prioriterte tiltakene. Det settes derfor av en bevilgning i 2018 til forprosjekt. Ved et eventuelt terrenginngrep for å etablere denne gangvegen, har NVE stilt krav om å inkludere flomsikringstiltak av Kvernsveenbekken. En eventuell gjennomføring av hovedprosjektet vil da tidligst komme i neste rullering av økonomiplanen.	

Gatelys – nye armaturer / utfasing av HQL pærer	Kr. 700.000,-
Gatelysene har i stor grad HQL-pærer. Denne typen lyspærer er ikke lenger tillatt brukt, som følge av fase to av EU sitt økodesigndirektiv. Disse må derfor planmessig erstattes av andre typer lyskilder, og det er derfor lagt inn en planmessig utskifting i perioden 2018 til 2021.	

Tiltak innenfor selvkost:

Fornyelse av VA-nettet (1 % årlig)	Kr. 4.600.000,-
I hovedplan for VA er det vedtatt årlig fornyelse av minimum 1 % av VA-nettet, for å ivareta nødvendig kvalitet og driftssikkerhet. Det er derfor lagt inn en årlig bevilgning.	

Dokka RA – biologisk rensekrav	Kr. 6.000.000,-
Bevilgningen i 2018 er en del av totalbevilgning på kr. 23,0 mill. der kr. 17 mill ble bevilget i 2017. Dokka RA har hatt utfordringer med å oppfylle rensekravene, og Fylkesmannen krever tiltak og anbefaler at det bygges et biologisk rensetrinn for å oppfylle kravene. Tiltaket inkluderer utskifting av hovedtavle og styringssystem samt bygningsmessige tilpassinger. Videre innebærer tiltaket en ny dimensjonering av septikmottak og slambehandling bla. som følge av økt belastning fra fritidsbebyggelse i Synnfjellet.	

Fremføring av vann og avløp til Gjeffe grustak	Kr. 300.000,-
Tiltaket gjelder fremføring av vann- og avløpsledning frem til eiendomsgrense til Gjeffe grustak, for å legge forholdene til rette for fremtidig utvikling av området. Behov for 300 meter med vannledning og avløpsledning, dimensjon 160 mm for begge ledninger. Denne bevilgningen supplerer bevilgningen fra 2017 på kr. 1,2 mill slik at totalrammen på prosjektet er kr. 1,5 mill.	

Fremføring av vann og avløp til Vinjarmoen Vest	Kr. 8.280.000,-
Tiltaket gjelder fremføring av vann- og avløpsledning til Vinjarmoen Vest, for å legge forholdene til rette for fremtidig utvikling av området. Med dette forslaget løses alt av vann- og avløpsutfordringer på Vinjarmoen langs Rosteinvegen, Ulvasvevegen og næringsareal nord for FV-33 på begge sider av nordre avkjøring til Dokka. Tiltaket inkluderer pumpestasjon i Rosteinvegen og ved Byggmakker	

Høydebasseng/tilførselsledning Dokka	Kr. 5.000.000,-
Det er satt av en bevilgning på kr. 5 mill. årlig i perioden 2018 til 2020 totalt kr. 15 mill. i planperioden. Kapasiteten på eksisterende høydebasseng er liten og vannforsyningen er sårbar for lekkasjer og tekniske feil. I tillegg er det utfordringer med å levere tilstrekkelig kapasitet på slukkevann til sprinkleranlegg. Det er behov for å utrede egen forsyningsledning til høydebassenget, og en eventuell utvidelse av høydebassenget.	

Utskifting servicebil til drift/vann/avløp	Kr. 650.000,-
Eksisterende servicebil i utestaben er utslitt, og det er behov for utskifting av denne bilen. Det er behov for en servicebil med 4wd og muligheter for mobilt verksted, for å kunne foreta nødvendige reparasjoner på en effektiv og hensiktsmessig måte ute ved ledningsnett.	

Tilkobling abonnenter til eksisterende VA-nett	kr 2.000.000,-
Gjelder årlig bevilgning til nødvendig tilpasninger ved hovedledninger for å koble flere abonnenter til eksisterende nett. Nye abonnenter vil gi inntekter på selvkostområdene, og er et prioritert tiltak i hovedplan VA.	

Spåtind Renseanlegg - kjøpsavtale	Kr. 6.940.000,-
Kommunestyret vedtok i sak 54/17 å overta Spåtind renseanlegg med visse forbehold (jfr. Protokoll i K-sak 54/17). Oppgjørstidspunkt er i januar og det bevilges ramme for kjøp av anlegget i 2018.	

Spåtind Renseanlegg – nødvendige investeringer	Kr. 2.000.000,-
For å få et renseanlegg som kan få økt kapasiteten på anlegget til 800 PE, må det foretas teknisk oppgraderinger og nødvendig tilbygg, slik at anlegget kan håndtere planlagt utbygging i området før eventuelt ny hovedledning VA legges..	

4.6.3 Kommentarer til investeringsprosjekter senere i planperioden

Planlegging/tiltak Lokverkstedet	Kr. 2.700.000,-
En videre utvikling av Lokverkstedet til en fullendt kulturarena, er foreløpig beregnet til å koste kr 4,2 mill. På grunn av reguleringsplanarbeid, vurderer rådmannen at det er lite sannsynlig at man klarer å følge tidligere planlagt fremdrift for prosjektet. Derfor er det satt inn kr 1,7 mill. for 2019, kr. 500.000,- i 2020,- og ytterligere kr. 500.000,- i 2021. Total bevilgning er da kr. 2.700.000,- i denne økonomiplanen.	

Ny tankbil Brannvesenet - 2019	Kr. 3.100.000,-
Dagens tankbil er en 1996 modell ombygd melkebil. Denne er vurdert hensiktsmessig å bytte ut i 2019. Det vil da bli foretatt en vurdering av behov for type bil og innhentet tilbud gjennom en anbudskonkurransen.	

Ny vedmaskin	Kr. 350.000,-
På vedsenteret er det i dag to vedproduksjonslinjer. En ble anskaffet og satt i drift i 2015. Den andre er av eldre årgang. Det er vurdert en planmessig utskifting av denne produksjonslinjen i 2020.	

Hjullaster vedsenteret	Kr. 700.000,-
Vedsenterets hjullaster ble kjøpt brukt i 2014. Denne er i daglig bruk i forbindelse med frakting og stabling av paller med ved. Det er vurdert en planmessig utskifting av denne hjullasteren i 2019. Det anslås at det blir anskaffet brukt hjullaster.	

Prosjektering bussholdeplass/parkering – og Torpa b-uskole	Kr. 6.400.000,-
Tiltaket gjelder ombygging av bussholdeplass/parkeringsløsning ved Torpa barne- og ungdomsskole og Torpa barnehage avd. Mariringen, for å etablere en mer praktisk og trafiksikker løsning rundt på- og avstigning ved levering og henting av barn ved skolen og barnehagen. Det ble i 2017 bevilget midler til prosjektering av rehabiliteringstiltak ved Torpa barne- og ungdomsskole (kr. 100.000,-) og gjennomføring av prioriterte tiltak ved bussholdeplass/parkering i 2018 (kr. 6.400.000,-). Denne bevilgningen er nå forskjøvet til 2019, for å sees i sammenheng med rehabiliteringsprosjektet ved Torpa barne- og ungdomsskole og en eventuell bygging av flerbrukshall.	

Fremføring av vann og avløp til Dokken	Kr. 2.880.000,-
Tiltaket gjelder fremføring av vann- og avløpsledning til Dokken grustak, for å legge forholdene til rette for fremtidig utvikling av området. Dette er et område som ikke er regulert og derfor vil usikkerheten være stor i forhold til hvordan et vann- og avløpsnett skal bygges inne på området. Det er derfor i dette forslaget laget et minimum av ledningsnett for å bygge en tilfredsstillende infrastruktur slik at området får en sikker vann- og avløpsløsning. Denne løsningen gir ikke brannvann for sprinkling til næringsområdet, dette skal utredes i et annet prosjekt med tilførselsledning, utvidelse og mulig ny plassering av høydebasseng.	

6-hjuling til drift VA i fjellet	Kr. 300.000,-
Det er i 2019 lagt inn en bevilgning på anskaffelse av terrengkjøretøy og evt henger for å kunne drifte og vedlikeholde kommunalt eid ledningsnett og høydebasseng i fjellet. Dette vil betinge mer drift i områder uten veiforbindelse.	

I tillegg er det flere prosjekter som ikke er avklart og kostnadsberegnet ennå som vil kunne komme inn i investeringsprogrammet i løpet av perioden:

- Fremtidig renovering av Torpa barne- og ungdomsskole
- SØAS
- Flerbrukshall Torpa
- 6-8 omsorgsboliger med fellesareal for voksne tjenestemottakere
- Kjøp av næringsareal

5. Budsjett 2018 i tall

5.1 Budsjettskjema 1A – drift 2018

Budsjettskjema 1A - drift	Budsjett 2018	Budsjett 2017	Regnskap 2016
Skatt på inntekt og formue	143 760 000	136 986 000	132 667 979,78
Ordinært rammetilskudd	228 402 000	228 564 000	225 357 230,00
Skatt på eiendom	30 413 000	32 400 000	33 575 439,00
Andre direkte eller indirekte skatter	7 800 000	7 800 000	7 578 802,00
Andre generelle statstilskudd	2 500 000	2 600 000	2 597 201,00
Sum frie disponible inntekter	412 875 000	408 350 000	401 776 651,78
Renteinntekter og utbytte	6 250 000	6 200 000	6 225 284,39
Gevinst finansielle instrumenter	1 500 000	1 500 000	1 674 673,00
Renteutg.,provisjoner og andre fin.utg.	7 700 000	9 746 000	7 519 478,63
Tap finansielle instrumenter	0	0	28 848,00
Avdrag på lån	17 745 000	16 000 000	16 224 122,00
Netto finansinnt./utg.	-17 695 000	-18 046 000	-15 872 491,24
Til dekning av tidligere regnsk.m. merforbruk	0	0	0,00
Til ubundne avsetninger	6 148 000	8 323 000	10 583 776,56
Til bundne avsetninger	0	0	220 342,00
Bruk av tidligere regnks.m. mindreforbruk	0	0	6 809 776,56
Bruk av ubundne avsetninger	0	0	0,00
Bruk av bundne avsetninger	0	0	0,00
Netto avsetninger	6 148 000	8 323 000	3 994 342,00
Overført til investeringsbudsjettet	4 029 000	2 675 000	1 750 000,00
Til fordeling drift	385 003 000	379 306 000	380 159 818,54
Sum fordelt til drift (fra skjema 1B)	385 003 000	379 306 000	362 186 217,29
Mer/mindreforbruk	0	0	17 973 601,25

5.2 Budsjettskjema 1B – driftsbudsjettet 2018

	<u>Rammer 2018</u>
11 Politisk styring	3 785 000
118 Tilleggsbevilgninger	-628 000
119 Sentral lønnsavsetning	4 561 000
12 Sentraladministrasjon	31 864 000
17 Næring	-11 457 000
18 Kirkelige formål	750 000
Overført kirkelig fellesråd	4 936 900
19 Pensjonsforhold	0
22 Tjenesteområde Grunnskole	63 854 000
23 Tjenesteområde Barnehage	35 163 000
33 Tjenesteområde Velferd	45 178 000
36 Tjenesteområde Helse og Omsorg	154 139 000
39 Samhandlingsreformen	10 000
44 Tjenesteområde Samfunnsutvikling	48 234 000
45 Selvkost VARF - Samfunnsutvikling	-5 546 300
51 Tjenesteområde Kultur	10 159 000
SUM	385 002 600

5.3 Budsjettskjema 2A – investering 2018

Budsjettskjema 2A - investering	Budsjett 2018	Budsjett 2017	Regnskap 2016
Investeringer i anleggsmidler	55 230 000	43 756 000	30 738 496,43
Utlån og forskutteringer	20 000 000	15 000 000	14 310 580,52
Kjøp av aksjer og andeler	1 975 000	1 750 000	1 748 488,00
Avdrag på lån	2 600 000	2 600 000	4 229 376,00
Dekning av tidligere års udekket	0	0	0,00
Avsetninger	0	0	1 688 276,58
Årets finansieringsbehov	79 805 000	63 106 000	52 715 217,53
Finansiert slik:			
Bruk av lånemidler	70 774 000	55 600 000	40 678 772,20
Inntekter fra salg av anleggsmidler	0	0	256 338,00
Tilskudd til investeringer	0	0	0,00
Kompensasjon for merverdiavgift	2 402 000	2 231 000	2 873 155,21
Mottatte avdrag på lån og refusjoner	2 600 000	2 600 000	6 786 581,12
Andre inntekter	0	0	20 371,00
Sum ekstern finansiering	75 776 000	60 431 000	50 615 217,53
Overført fra driftsbudsjettet	4 029 000	2 675 000	2 100 000,00
Bruk av tidligere års udisponert	0	0	0,00
Bruk av avsetninger	0	0	0,00
Sum finansiering	79 805 000	63 106 000	52 715 217,53
Udekket/udisponert	0	0	0,00

5.4 Budsjettskjema 2B – investeringsbudsjettet 2018

Til investeringer i anleggsmidler	55 230 000
IKT-prosjekter	500 000
Digitalisering inkl. Saksbehandlersystem og skole-Bhsystem	2 300 000
Trådløst nett - utvidelse	250 000
Terminalserver med kjernesvitsjer	350 000
Digitalt undervisningsutstyr til grunnskole	500 000
Prosjekt Tidlig innsats - trinnsett med lpader	1 200 000
Parken ungdomsklubb - gitter og basketballstativ	100 000
Nye sittemøbler/inventar Landmo	1 600 000
Utskifting av kjøretøy/varige driftsmidler ved TDE	700 000
Opprustings- og rehabiliteringsplan for kirke og eiendom	2 000 000
Sikring og ENØK-tiltak kirker	1 000 000
Opprustingsplan kommunale veger, ramme for delprosjekter	2 000 000
Brannmannutrustning	550 000
Rehabilitering Landmo	2 500 000
Torpa barnehage - friluftsbarnhage	600 000
Ny komprimator	200 000
Rehabilitering Torpa barne- og ungdomsskole (forprosjekt)	1 500 000
Trafikksikkerhetstiltak - gatelyst komm veg	610 000
Forprosjekt Trafikksikkerhetstiltak - fortau Landmovegen	300 000
Gatelyst - nye armaturer for å utfase HQL pærer som går ut fra 2017	700 000
Fornyelse av VA-nettet (1% årlig)	4 600 000
Dokka RA - biologisk rensekrav	6 000 000
Fremføring av vann og avløp til Gjeffe Grustak	300 000
Fremføring av vann og avløp til Vinjarmoen Vest	8 280 000
Høydebasseng/tilførselsledning Dokka	5 000 000
Utskifting av bil til drift - service vann/avløp	650 000
Tilkobling abonnenter til eksisterende VA-nett	2 000 000
Spåtind Renseanlegg - kjøpsavtale	6 940 000
Spåtind Renseanlegg - nødvendige investeringer	2 000 000

5.5 Budsjettskjema 1A – drift i planperioden

Budsjettskjema 1A - drift	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
Skatt på inntekt og formue	136 986 000	143 760 000	148 593 000	153 560 000	158 662 000
Ordinært rammetilskudd	228 564 000	228 402 000	238 254 000	245 402 000	251 264 000
Skatt på eiendom	32 400 000	30 413 000	25 334 000	22 860 000	21 820 000
Andre direkte eller indirekte skatter	7 800 000	7 800 000	7 800 000	7 800 000	7 800 000
Andre generelle statstilskudd	2 600 000	2 500 000	2 450 000	2 400 000	2 400 000
Sum frie disponible inntekter	408 350 000	412 875 000	422 431 000	432 022 000	441 946 000
Renteinntekter og utbytte	6 200 000	6 250 000	6 300 000	6 300 000	6 350 000
Gevinst finansielle instrumenter	1 500 000	1 500 000	1 500 000	1 500 000	1 500 000
Renteutg.,provisjoner og andre fin.utg.	9 746 000	7 700 000	7 900 000	8 500 000	8 500 000
Tap finansielle instrumenter	0	0	0	0	0
Avdrag på lån	16 000 000	17 745 000	18 200 000	18 500 000	18 500 000
Netto finansinnt./utg.	-18 046 000	-17 695 000	-18 300 000	-19 200 000	-19 150 000
Til dekning av tidligere regnsk.m. merforbruk	0	0	0	0	0
Til ubundne avsetninger	8 323 000	6 148 000	9 439 000	9 699 000	9 969 000
Til bundne avsetninger	0	0	0	0	0
Bruk av tidligere regnks.m. mindreforbruk	0	0	0	0	0
Bruk av ubundne avsetninger	0	0	0	0	0
Bruk av bundne avsetninger	0	0	0	0	0
Netto avsetninger	8 323 000	6 148 000	9 439 000	9 699 000	9 969 000
Overført til investeringsbudsjettet	2 675 000	4 029 000	1 935 000	1 935 000	1 935 000
Til fordeling drift	379 306 000	385 003 000	392 757 000	401 188 000	410 892 000
Sum fordelt til drift (fra skjema 1B)	379 306 000	385 003 000	392 757 000	401 188 000	410 892 000
Mer/mindreforbruk	0	0	0	0	0

5.6 Budsjettskjema 1B – drift i planperioden

	Rammer 2018	Rammer 2019	Rammer 2020	Rammer 2021
Politisk styring	3 785 000	4 087 000	3 966 000	4 272 000
Tilleggsbevilgninger	-628 000	-642 000	-657 000	-672 000
Sentral lønnsavsetning	4 561 000	4 666 000	4 773 000	4 883 000
Sentraladministrasjon	31 864 000	32 647 000	32 748 000	33 501 000
Næring	-11 457 000	-11 457 000	-11 457 000	-11 457 000
Kirkelige formål	750 000	767 551	785 381	803 608
Overført kirkelig fellesråd	4 936 900	4 920 449	5 033 619	5 149 392
Pensjonsforhold	0	0	0	0
Tjenesteområde Grunnskole	63 854 000	65 323 000	66 825 000	68 362 000
Tjenesteområde Barnehage	35 163 000	35 972 000	36 799 000	37 645 000
Tjenesteområde Velferd	45 178 000	46 217 000	47 280 000	48 367 000
Tjenesteområde Helse og Omsorg	154 139 000	157 134 000	160 748 000	164 445 000
Samhandlingsreformen	10 000	10 000	10 000	10 000
Tjenesteområde Samfunnsutvikling	48 234 000	48 593 000	49 711 000	50 854 000
Selvkost VARF - Samfunnsutvikling	-5 546 300	-5 673 865	-5 804 364	-5 937 864
Tjenesteområde Kultur	10 159 000	10 193 000	10 427 000	10 667 000
SUM	385 002 600	392 757 135	401 187 636	410 892 136

5.7 Budsjettskjema 2A – investering i planperioden

Budsjettskjema 2A - investering	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
Investeringer i anleggsmidler	43 756 000	55 230 000	36 580 000	22 350 000	17 000 000
Utlån og forskutteringer	15 000 000	20 000 000	20 000 000	20 000 000	20 000 000
Kjøp av aksjer og andeler	1 750 000	1 975 000	1 975 000	1 975 000	1 975 000
Avdrag på lån	2 600 000	2 600 000	2 600 000	2 600 000	2 600 000
Dekning av tidligere års udekket	0	0	0	0	0
Avsetninger	0	0	0	0	0
Årets finansieringsbehov	63 106 000	79 805 000	61 155 000	46 925 000	41 575 000
<i>Finansiert slik:</i>					
Bruk av lånemidler	55 600 000	70 774 000	53 680 000	40 380 000	35 100 000
Inntekter fra salg av anleggsmidler	0	0	0	0	0
Tilskudd til investeringer	0	0	0	0	0
Kompensasjon for merverdiavgift	2 231 000	2 402 000	2 940 000	2 010 000	1 940 000
Mottatte avdrag på lån og refusjoner	2 600 000	2 600 000	2 600 000	2 600 000	2 600 000
Andre inntekter	0	0	0		
Sum ekstern finansiering	60 431 000	75 776 000	59 220 000	44 990 000	39 640 000
Overført fra driftsbudsjettet	2 675 000	4 029 000	1 935 000	1 935 000	1 935 000
Bruk av tidligere års udisponert	0	0			
Bruk av avsetninger	0	0	0	0	0
Sum finansiering	63 106 000	79 805 000	61 155 000	46 925 000	41 575 000
Udekket/udisponert	0	0	0	0	0

5.8 Budsjettskjema 2B – investeringsbudsjett i planperioden

	2018	2019	2020	2021
Til investeringer i anleggsmidler	55 230 000	31 480 000	21 850 000	18 000 000
IKT-prosjekter	500 000	500 000	500 000	500 000
Digitalisering inkl. Saksbehandlersystem og skole-Bhsystem	2 300 000	0	0	0
Trådløst nett - utvidelse	250 000	0	0	0
Terminalserver med kjernesvitsjer	350 000	0	0	0
Digitalt undervisningsutstyr til grunnskole	500 000	500 000	500 000	0
Prosjekt Tidlig innsats - trinnsett med lpader	1 200 000	0	0	0
Parken ungdomsklubb - gitter og basketballstativ	100 000	0	0	0
Nye sittemøbler/inventar Landmo	1 600 000	0	0	0
Utskifting av kjøretøy/varige driftsmidler ved TDE	700 000	700 000	700 000	700 000
Opprustings- og rehabiliteringsplan for kirke og eiendom	2 000 000	2 000 000	2 000 000	2 000 000
Sikring og ENØK-tiltak kirker	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000
Opprustingsplan kommunale veier, ramme for delprosjekter	2 000 000	2 000 000	2 000 000	2 000 000
Brannmannutrustning	550 000	0	0	0
Ny vedmaskin	0	0	350 000	0
Ny hjullaster Syssetsetting / vedproduksjon - Kjøpes brukt	0	700 000	0	0
Rehabilitering Landmo	2 500 000	2 500 000	2 500 000	0
Torpa barnehage - friluftsbarnhage	600 000	0	0	0
Ny komprimator	200 000	0	0	0
Prosjektering TBUS og bussholdeplass / parkering Elverom	0	6 400 000	0	0
Rehabilitering Torpa barne- og ungdomsskole (forprosjekt)	1 500 000	0	0	0
Trafikksikkerhetstiltak - gatelys komm veg	610 000	0	0	0
Forprosjekt Trafikksikkerhetstiltak - fortau Landmovegen	300 000	0	0	0
Gatelys - nye armaturer for å utfase HQL pærer som går ut fra 20	700 000	500 000	500 000	0
Fornyelse av VA-nettet (1% årlig)	4 600 000	4 800 000	4 800 000	4 800 000
Dokka RA - biologisk rensekrav	6 000 000	0	0	0
Fremføring av vann og avløp til Gjeffe Grustak	300 000	0	0	0
Fremføring av vann og avløp til Vinjarmoen Vest	8 280 000	0	0	0
Fremføring av vann og avløp til Dokken	0	2 880 000	0	0
Høydebasseng/tilførselsledning Dokka	5 000 000	5 000 000	5 000 000	5 000 000
Utskifting av bil til drift - service vann/avløp	650 000	0	0	0
Tilkobling abonnenter til eksisterende VA-nett	2 000 000	2 000 000	2 000 000	2 000 000
Spåtind Renseanlegg - kjøpsavtale	6 940 000	0	0	0
Spåtind Renseanlegg - nødvendige investeringer	2 000 000	0	0	0
6 hjuling til drift VA i fjellet	0	300 000	0	0

5.9 Økonomiske oversikt – drift

Økonomisk oversikt drift kan først kjøres ut fra systemet etter endelig budsjettvedtak, og vil derfor bli lagt inn i dokumentet etter kommunestyrets møte 19. desember.

5.10 Økonomisk oversikt - investering

Økonomisk oversikt drift kan først kjøres ut fra systemet etter endelig budsjettvedtak, og vil derfor bli lagt inn i dokumentet etter kommunestyrets møte 19. desember.

6. Gebyr og betalingssetter 2018

1 BETALINGSSATSER - SENTRUM KINO			
Kategori	2017	% - vis endring	2018
Barn	80,- (90,-)	0,0 %	80,- (90,-)
Ungdom	90,- (100,-)	0,0 %	90,- (100,-)
Voksen	100,- (110,-)	0,0 %	100,- (110,-)
Prisene i parentes gjelder filmer med særlig høy leiepris.			
Leie kinosal - interne arrangører NLK - (f.eks. skoler)	0,-	0,0 %	0,-
Leie kinosal - lokale lag - pr. inntektsgivende arr.	2000,-	5,0 %	2100,-
Leie kinosal - lokale lag - pr. øving	200,-	5,0 %	210,-
Leie kinosal - andre - private arrangører	5000,-	5,0 %	5250,-

2 Kulturskolen			
Kategori	2017	% - vis endring	2018
Ordinær elevavgift	1 170	2,6 %	1 200
Barnekor/moderasjon dans	770	3,9 %	800
Elevavgift voksne (over 19 år)	2 340	2,6 %	2 400
Direksjon av skolekorps	16 000	0,0 %	16 000
Kulturskolen har moderasjonsordning for familier som betaler for mer enn 2 dansegrupper.			
Det betales ordinær pris for 2 dansegrupper (kr 1.200,- pr. gruppe pr. halvår). For de resterende gruppene betales kr. 800,- pr. halvår. Ordningen gjelder pr. familie.			

3 LEIE AV DOKKAHALLEN OG UMLEIE AV Plasser TIL SALG, TIVOLI, UTSTILLINGER M.V			
Areal	2017	% - vis endring	2018
0 - 49 kvm/dag	232	1,3 %	235
50 - 249 kvm/dag	376	1,1 %	380
250 - 499 kvm/dag	527	1,5 %	535
500 - 999 kvm/dag	719	1,5 %	730
Over 1000 kvm/dag	900	1,7 %	915
Leie Dokkahallen pr time	194	3,1 %	200
Leie svømmehallen pr time	650	0,0 %	650

4 HUSLEIE KOMMUNALE BOLIGER				
		2017	% - vis endring	2018
Omsorgsleilighet	Furuholtet	6 093	1,6 %	6 190
Omsorgsleilighet	Rudsgt. 6-12	6 093	1,6 %	6 190
Omsorgsleilighet	Rudsgt. 18 L	6 093	1,6 %	6 190
Omsorgsleilighet	Torpavegen 24 A	6 883	1,6 %	6 993
Omsorgsleilighet	Torpavegen 24 F	6 883	1,6 %	6 993
Omsorgsleilighet	Torpavegen 24 B-D	7 774	1,6 %	7 898
Omsorgsleilighet	Torpavegen 24 I-H	9 300	1,6 %	9 449
Omsorgsleilighet	Korsvold	7 977	1,6 %	8 105
Omsorgsleilighet	Gamlevn. 43-45	7 169	1,6 %	7 284
Omsorgsleilighet	Gamlevn. 47	7 793	1,6 %	7 918
Trygdeleilighet	Landmovn. 2-12	4 418	1,6 %	4 489
Trygdeleilighet	Gamlevn. 35-37	4 418	1,6 %	4 489
Utleiebolig	Storgata 21	4 545	1,6 %	4 618
Utleiebolig	Storgata 58	5 698	1,6 %	5 789
Utleiebolig	Dokken 17	4 858	1,6 %	4 936
Utleiebolig	Voksgata 27	4 545	1,6 %	4 618
Utleieleilighet	Nybovn 12-22	4 381	1,6 %	4 451
Utleieleilighet	Nybovn 20	5 514	1,6 %	5 602
Utleieleilighet	Jevnakernv. 26F	8 676	1,6 %	8 815
Utleieleilighet	Jernb.gt. 3	5 594	1,6 %	5 684
Utleieleilighet	Villavn.	4 545	1,6 %	4 618
Utleieleilighet	Elgråkket 5	5 406	1,6 %	5 492
Utleieleilighet	Elgråkket 7-21	5 656	1,6 %	5 746
Utleieleilighet	Elgråkket 14	5 283	1,6 %	5 368
Utleieleilighet	Elgråkket 6	6 290	1,6 %	6 391
Utleieleilighet	Elgråkket 12	8 098	1,6 %	8 228

5 VANN - AVLØP - RENOVASJON - SEPTIK					
Vann/avløp	2017	Inkl mva	%- vis endring	2018	Inkl mva
Fastavgift vann	1 733	2 166	18,0 %	2 045	2 556
Fastavgift avløp	2 575	3 219	0,0 %	2 575	3 219
Forbruk pr kbm vann	22,00	28	18,2 %	26,00	33
Forbruk pr kbm avløp	33,00	41	0,0 %	33,00	41
Gebyr for manglende innrapportering av vannmålerstand (mva.fritt)	500	500	0,0 %	500	500
Tilknytningsavgifter					
Lav sats vann pr kvm	65	81	0,0 %	65	81
Lav sats avløp pr kvm	125	156	0,0 %	125	156
Middels sats vann pr kvm (mva.fritt)	25	25	0,0 %	25	25
Middels sats avløp pr kvm (mva. fritt)	45	45	0,0 %	45	45
Normal sats vann pr kvm (mva. fritt)	210	210	0,0 %	210	210
Normal sats avløp pr kvm (mva. fritt)	230	230	0,0 %	230	230
Midlertidig tilknytning	10 000	12 500	0,0 %	10 000	12 500
Næring, vann	20 000	25 000	0,0 %	20 000	25 000
Næring, avløp	30 000	37 500	0,0 %	30 000	37 500
Ved omdisponering av eksisterende bygg, f.eks endring fra kaldt lager til varmt lager, tilkommer det ikke ny tilknytningsavgift					
Renovasjon fritidsboliger pr år					
140 liter	1 299	1 624	0,0 %	1 299	1 624
Container	1 299	1 624	0,0 %	1 299	1 624
Overtredelsesgebyrer containerrenovasjon (mva.fritt)	750	750	0,0 %	750	750
I tillegg kommer alle kostnader v/opprydding, fjerning og levering.					
Renovasjon husholdninger pr år					
80/80 L	1 985	2 481	0,0 %	1 985	2 481
140/80 L	2 231	2 789	0,0 %	2 231	2 789
240/80 L	2 690	3 363	0,0 %	2 690	3 363
240/80 L 2-4 husstander	1 859	2 324	0,0 %	1 859	2 324
240/140 L 2-4 husstander	1 859	2 324	0,0 %	1 859	2 324
660/240 L 5-6 husstander	1 859	2 324	0,0 %	1 859	2 324
Ekstra henteavstand pr år					
10 til 20 meter	245	306	0,0 %	245	306
10 til 50 meter	428	535	0,0 %	428	535
50 til 100 meter	449	561	0,0 %	449	561
Fradrag hjemmekompost	464	580	0,0 %	464	580
Ved gjenvinningsstasjonene gjelder avgifter vedtatt av Horisont					
Septik slam (nytt oppsett)					
Slamavskiller for bolig (inntil 4 m3)	2 030	2 538	-20,0 %	1 625	2 031
Tett tank for bolig (inntil 6 m3)	2 660	3 325	-19,9 %	2 130	2 663
Minirensanlegg for bolig	2 030	2 538	-20,0 %	1 625	2 031
Slamavskiller for fritidsbolig (inntil 4 m3)	2 530	3 163	-20,0 %	2 025	2 531
Tett tank for fritidsbolig (inntil 6 m3)	3 160	3 950	-19,9 %	2 530	3 163
Minirensanlegg for fritidsbolig	2 530	3 163	-20,0 %	2 025	2 531
Pris pr m3 utover standard størrelse (4/6 m3)	420	525	-20,2 %	335	419
Akuttømminger bestilt før kl. 12.00 på hverdager utføres til vanlig honorar.					
Akuttømminger etter kl. 15.00 på hverdager tillegges et kveldstillegg på kr 980,- eks. mva.					
Akuttømminger etter kl. 21.00 og på helg/helligdager tillegges et tillegg på kr 1.340,- eks mva.					
Matavfall storhusholdninger					
Reguleres etter vedtak av Horisont					

6 SAKSBEHANDLING ETTER PLAN- OG BYGNINGSLOVEN			
	2017	% - vis endring	2018
Byggesaksgebyrer			
Kap. 19 Dispensasjon			
§ 19-2 Dispensasjon fra LNF-området for enkle tiltak (garasje, tilbygg, osv) i kommuneplanens arealdel/ reg.planer - Uten høring	1250	0,0 %	1250
§ 19-2 Dispensasjon fra PBL m/forskrifter og gjeldende arealplan. Dispensasjoner som ikke krever høring etter pbl av 2008 kap. 19 og/eller politisk behandling. Pr. forhold:	5 000	2,4 %	5120
§ 19-2 Fradeling og dispensasjon fra PBL m/forskrifter og gjeldende arealplan. Dispensasjoner som ikke krever høring etter pbl av 2008 kap. 19 og/eller politisk behandling.	7 000	2,4 %	7168
§ 19-2 Dispensasjon som krever høring etter pbl av 2008 kap. 19 og/eller politisk behandling:	10 000	2,4 %	10240
§ 19-2 Fradeling og dispensasjon som krever høring etter pbl av 2008 kap. 19 og/eller politisk behandling:	12 000	2,4 %	12288
§ 19-2 Ved flere disp. forhold; pr. forhold etter første	3 000	2,4 %	3072
§ 20-3, jf. § 20-1 Søknadspliktige tiltak som krever ansvarlige foretak, rammetillatelse eller igangsettingstillatelse			
§ 20-3, jf. § 20-1a Boligbygg, en boenhet	15 000	2,4 %	15360
Tillegg pr boenhet utover den første	2 500	2,4 %	2560
§ 20-3, jf. § 20-1a Fritidsbolig, selvstendig enhet	12 000	2,4 %	12288
§ 20-3, jf. § 20-1a Frittliggende anneks på bolig	4 000	2,4 %	4096
§ 20-3, jf. § 20-1a Frittliggende anneks på fritidseiendom 0-25 kvm	4 000	2,4 %	4096
§ 20-3, jf. § 20-1a Frittliggende anneks på fritidseiendom 26-50 kvm	5 500	2,4 %	5632
§ 20-3, jf. § 20-1a Frittliggende garasje/uthus på bolig/fritidseiendom, areal over 70 kvm	5 000	2,4 %	5120
§ 20-3, jf. § 20-1a Tilbygg/påbygg/underbygg over 50 m2	4 000	2,4 %	4096
Tillegg pr. tilbygg/påbygg/underbygg utover det første	2 000	2,4 %	2048
Tilbygg/påbygg/underbygg som inneholder ny boenhet, boligeiendom	12 000	2,4 %	12288
Tilbygg/påbygg/underbygg som inneholder ny boenhet, fritidseiendom	10 000	2,4 %	10240
§ 20-3, jf. § 20-1 a Andre bygg enn bolig og fritidsbygg. Nybygg, tilbygg, påbygg, underbygging. Tiltaksklasse 1	15 000	2,4 %	15360
§ 20-3, jf. § 20-1 a Andre bygg enn bolig og fritidsbygg. Nybygg, tilbygg, påbygg, underbygging. Tiltaksklasse 2	30 000	2,4 %	30720
§ 20-3, jf. § 20-1 a Andre bygg enn bolig og fritidsbygg. Nybygg, tilbygg, påbygg, underbygging. Tiltaksklasse 3	50 000	2,4 %	51200
§ 20-3, jf. § 20-1a Andre bygg enn bolig og fritidsbygg. Nybygg, tilbygg, påbygg, underbygging. Pr. påbegynte 100 kvm over 400 kvm BRA	2 500	2,4 %	2560
§ 20-3, jf. § 20-1a Driftsbygninger i landbruk over 1000 kvm eller tilbygg der totalt bygg blir over 1000 kvm	10 000	2,4 %	10240
§ 20-3, jf. § 20-1 a Ledningsnett VA, tiltaksklasse 1	5 000	2,4 %	5120
§ 20-3, jf. § 20-1 a Ledningsnett VA, tiltaksklasse 2	10 000	2,4 %	10240

§ 20-3, jf. § 20-1 a Ledningsnett VA, tiltaksklasse 3	15 000	2,4 %	15360
§ 20-3, jf. § 20-1b Vesentlig endring eller reparasjon av bestående byggverk	5 000	2,4 %	5120
§ 20-3, jf. § 20-1c Fasadeendring	4 000	2,4 %	4096
§ 20-3, jf. § 20-1d Bruksendring uten bygningsmessige arbeider	3 500	2,4 %	3584
§ 20-3, jf. § 20-1d Bruksendring som medfører ny boenhet	7 500	2,4 %	7680
§ 20-3, jf. § 20-1e Riving av tiltak, tiltaksklasse 1, som ikke trenger høring av annen myndighet	3 500	2,4 %	3584
§ 20-3, jf. § 20-1e Riving av tiltak, tiltaksklasse 1, som er sefrak-registrert eller trenger høring av annen myndighet	5 000	2,4 %	5120
§ 20-3, jf. § 20-1 e Riving av tiltak, tiltaksklasse 2	10 000	2,4 %	10240
§ 20-3, jf. § 20-1 e Riving av tiltak, tiltaksklasse 3	20 000	2,4 %	20480
§ 20-3, jf. § 20-1f Oppføring, endring eller reparasjon av bygningstekniske installasjoner, tiltaksklasse 1	3 500	2,4 %	3584
§ 20-3, jf. § 20-1f Oppføring, endring eller reparasjon av bygningstekniske installasjoner, tiltaksklasse 2	7 000	2,4 %	7168
§ 20-3, jf. § 20-1f Oppføring, endring eller reparasjon av bygningstekniske installasjoner, tiltaksklasse 3	15 000	2,4 %	15360
§ 20-3, jf. § 20-1g Oppdeling, sammenføring av bruksenheter i bolig, samt ombygging som medfører fravikelse av bolig	3 500	2,4 %	3584
§ 20-3, jf. § 20-1h Oppføring av innhegning mot vei	3 500	2,4 %	3584
§ 20-3, jf. § 20-1i Skilt eller reklameinnretninger	3 500	2,4 %	3584
§ 20-3, jf. § 20-1j Plassering av midlertidige bygninger, konstruksjoner eller anlegg.	3 500	2,4 %	3584
§ 20-3, jf. § 20-1k Vesentlig terrenginngrep, tiltaksklasse 1	3 500	2,4 %	3584
§ 20-3, jf. § 20-1k Vesentlig terrenginngrep, tiltaksklasse 2	7 000	2,4 %	7168
§ 20-3, jf. § 20-1k Vesentlig terrenginngrep, tiltaksklasse 3	15 000	2,4 %	15360
§ 20-3, jf. § 20-1l Anlegging av veg, parkeringsplass eller landingsplass	3 500	2,4 %	3584
§ 20-3, jf. § 20-1m Deling av eiendom eller bortfeste av enhet i mer enn 10 år, utenfor byggesone og i uregulert område	5 000	2,4 %	5120
§ 20-3, jf. § 20-1m Deling av eiendom med grenser som er i samsvar med plan	2 500	2,4 %	2560
§ 20-3, jf. § 20-1m Søknad om tilleggsarealer/grensejusteringer	3 000	2,4 %	3072
§ 20-4 Tiltak som kan forestås av tiltakshaver, rammetillatelse eller igangsettingstillatelse			
§ 20-4a Tilbygg, påbygg, underbygging av bolig/fritidseiendom < 50 kvm	3 500	2,4 %	3584
§ 20-4a Tilbygg til garasjer, uthus på bolig/fritidseiendom < 50 kvm	3 500	2,4 %	3584
§ 20-4a Frittstående tiltak på bebygd eiendom inntil 70 kvm	3 500	2,4 %	3584
§ 20-4b Alminnelige driftsbygninger i landbruket med samlet BRA under 1000kvm:			
Bygninger for husdyrhold (Nybygg)	7 000	2,4 %	7168
Bygninger for personopphold (Nybygg)	12 500	2,4 %	12800

Andre landbruksbygg (Nybygg redskapshus, o.l.)	5 000	2,4 %	5120
Tilbygg fra 0 - 100 kvm			3500
Tilbygg fra 101 - 500 kvm			5000
Tilbygg fra 501 - 1000 kvm			7 000
Alminnelige driftsbygninger i landbruket med samlet BRA over 1000 kvm se § 20-3, jf. § 20-1a over			
§ 20-4c Mindre midlertidige eller transportable bygninger, konstruksjoner eller anlegg	3 500	2,4 %	3584
§ 20-4e Andre mindre tiltak som kan forestås av tiltakshaver	3 500	2,4 %	3584
§ 21-4 Tillegg for igangsettingstillatelse etter gitt rammetillatelse			
§ 21-4 Igangsettingstillatelse, for hver igangsettingstillatelse	3 500	2,4 %	3584
§ 21-10 Midlertidig brukstillatelse	1 750	2,4 %	1792
§ 21-10 Ferdigattest	1 500	2,4 %	1536
§ 21-10 Ferdigattest for tilbygg < 50 m2	500	2,4 %	512
§ 21-10 Ferdigattest for pipe	250	2,4 %	256
§ 21-10 Ferdigattest for tiltak etter § 20-4, < 15 m2	250	2,4 %	256
Endring av gitte tillatelser			
Endrings-/tilleggssøknad, pr. endring/tillegg § 20-3-tiltak	2 500	2,4 %	2560
Endrings-/tilleggssøknad, pr. endring/tillegg § 20-4-tiltak	1 250	2,4 %	1280
Endring av ansvarsrett	1 000	2,4 %	1024
Godkjenning av foretak for ansvarsrett			
§ 22-3 Godkjenning, samt utviding av godkjennings-område, SØK, PRO, UTF, KTR - Der foretak ikke oppfyller kravene	3 000	2,4 %	3072
§ 6-8 Byggesaksforskriften, godkjenning av selvbygger for SØK/PRO/UTF (bolig og/eller fritidsbolig)	2 000	2,4 %	2048
§ 6-8 Byggesaksforskriften, godkjenning av selvbygger for SØK, PRO, UTF (bolig og/eller fritidsbolig)	4 000	0,0 %	3072
§ 6-8 Byggesaksforskriften, Senere godkjenning av selvbygger for SØK, PRO, UTF (bolig og/eller fritidsbolig)		0,0 %	2000
§ 32-8 Overtredelsesgebyr			
Ulovlig igangsatt arbeid, eller andre brudd på bestemmelser gitt i eller i medhold av pbl.kan medføre ileggelse av overtredelsesgebyr med hjemmel i § 32-8. Se satser i byggesaksforskriften (SAK10) § 16-1.			
Avslag på byggesøknad og byggesøknad hvor tiltakshaver avbryter behandling			
Dersom deling- og/eller byggesøknader fører til avslag eller avbrytes av tiltakshaver før ferdigbehandling, skal det betales 50 % av fullt gebyr. Evt. dispensasjonsgebyr som følger saken må betales fullt ut.			
Ny søknad om utslippstillatelse, eller etter pålegg om utbedring samt utviding av eksisterende anlegg			
1-15 pe (1-3 boliger)	3 500	2,4 %	3584

16 - 50 pe	7 000	2,4 %	7168
51 - 100 pe	15 000	2,4 %	15360
101 - 1000 pe	30 000	2,4 %	30720
1001 - 2000 pe	45 000	2,4 %	46080
Behandling av VA plan - Større utslippssaker som medfører utlegging til offentlig ettersyn, befaring, innhenting av uttalelser, omfattende anleggskontroll o.l.: - Tiltakshaver/søker må selv dekke utgifter vedr. annonsering, ekstern faguttalelse/vurdering/behandling o.l.	10 000	2,4 %	10240
Ny søknad om utslippstillatelse, eller etter pålegg om utbedring samt utviding av eksisterende anlegg i henhold til godkjent VA plan			
1-15 pe (1-3 boliger / hytter)	2 000	2,4 %	2048
Behandling av ulovlig utslipp			
2 ganger det opprinnelige gebyret			
Behandling av søknad om endring av tillatelse			
Viser til gebyr for endring av gitte tillatelser for byggesaker.			
Ferdigattest for avløpsanlegg	1 500	2,4 %	1536
Dersom søknad om utslippstillatelse fører til avslag skal det betales 50 % av fullt gebyr.			
Gebyrer etter Forurensningsloven			
§ 52 a Kontroll av private avløpsanlegg, herunder tette avløpstanker	295	2,4 %	302
Plansaker			
GENERELT :			
Gebyr skal fastsettes etter de gebyrsatser som gjelder når planen er innlevert til kommunen for behandling.			
Ved endelig avslag av reguleringsforslag betales 50 % gebyr.			
Dersom det ikke har vært framdrift i en reguleringssak i løpet av de tre siste år, blir saken regnet som avslutta.			
Dersom gebyret er åpenbart urimelig i forhold til de prinsipp som er lagt til grunn for gebyrreglene, og det arbeid kommunen har hatt, kan kommunen etter eget tiltak eller etter søknad fastsette et forholdsmessig gebyr.			
Krav om utarbeidelse av bebyggelsesplan (etter gammel plan- og bygningslov) i gjeldende (flate)reguleringsplanar skal følges opp med utarbeiding av detaljregulering.			
Pbl Kap. 12 Behandling av private reguleringsplaner			
§ 12-9 Fastsettelse av planprogram	5 000	2,4 %	5120
Grunngebyr	25 000	2,4 %	25600
Gebyr per daa for de første 10 daa	2 000	2,4 %	2048
Gebyr per daa utover de første 10 daa	1 000	2,4 %	1024

Ved fastsetting av det arealavhengige gebyret skal underformål til følgende hovedformål ikke regnes med i gebyrgrunnlaget: Grønnstruktur, LNF og Bruk og vern av sjø og vassdrag med tilhørende strandsone (gjelder ikke småbåthavn)			
Endring av reguleringsplan som omfatter hele planområdet behandles som ny plan med fullt gebyr.			
Endring av del av reguleringsplan som krever full planprosess (behandling etter pbl § 12-3):	15 000	2,4 %	15360
Mindre endring av reguleringsplan som ikke krever full planprosess (jf. pbl § 12-14):	10 000	2,4 %	10240

7 FELLINGSAVGIFTER FOR ELG OG HJORT			
Dyreart/gruppe	2017	% - vis endring	2018
Elg - voksen	485	0,0 %	485
Elg - kalv	285	0,0 %	285
Hjort - voksen	370	0,0 %	370
Hjort - kalv	225	0,0 %	225

8 BETALINGSSATSER FOR TJENESTER I LANDBRUKET			
Beskrivelse	2017	% - vis endring	2018
Delingssaker etter jordlovens §12	2 000	0,0 %	2 000
Konsesjonssaker, minstegebyr	2 500	0,0 %	2 500
Konsesjonssaker, tillegg 3 promille av første 1 million + 2 promille av overskytende			
Konsesjonssaker, makssats	5 000	0,0 %	5 000

9 FEIE- OG TILSYNSAVGIFTER			
Tjeneste	2017	% - vis endring	2018
Feiing/tilsyn av piper og ildsteder pr stk	635	-29,1 %	450
Tilleggsavgift for feiing på bolig som ikke har tilrettelagt for feiing ved første besøk	350	0,0 %	350
Feiing av hyttepiper utover ordinært besøk	840	6,0 %	890
Feie og tilsynsavgift hytte/ fritidseiendom	100	0,0 %	100

10 BETALING FOR UTRYKNING VED UNØDVENDIGE ALARMER			
Beskrivelse	2016	% - vis endring	2018
Utrykning ved unødvendig alarm på automatiske alarmanlegg	4 600	4,3 %	4 800

11	BETALING FOR HELSETJENESTER			
	Beskrivelse	2017	% - vis endring	2018
	Konsultasjon ved reisevaksinering	200	0,0 %	200
	Konsultasjon ved flergangsvaksinering	90	0,0 %	90
	Influensavaksine inkl. konsultasjon	190	0,0 %	190
	Konsultasjon når egen vaksine medbringes	50	0,0 %	50
	Audiometri (hørselsundersøkelse)	150	0,0 %	150
	Egenbetaling på dagtilbud avdeling for psykisk helsearbeid	38	5,3 %	40
	Egenbetaling mandagskveld avdeling for psykisk helse	45	11,1 %	50
	Egenbetaling for kortere turer avdeling for psykisk helsearbeid	90	0,0 %	90
	Egenbetaling for Sverige-tur avdeling for psykisk helsearbeid	230	30,4 %	300

12 BETALINGSSATSER FOR OMSORG- OG REHABILITERING			
	2017	% - vis endring	2018
Hjemmehjelp, månedsabonnement			
Inntekt under 2 G (pris fastsettes av staten. Kjent i slutten av av desember)	200		?
Inntekt 2 - 3 G	900	22,2 %	1 100
Inntekt 3 - 4 G	1 500	20,0 %	1 800
Inntekt 4 - 5 G	2 200	13,6 %	2 500
Inntekt over 5 G	3 000	10,0 %	3 300
Hjemmehjelp, timespris			
Inntekt under 2 G	400	0,0 %	400
Inntekt 2 - 3 G	400	0,0 %	400
Inntekt 3 - 4 G	400	0,0 %	400
Inntekt 4 - 5 G	400	0,0 %	400
Inntekt over 5 G	400	0,0 %	400
Ambulerende vaktmester			
Pr påbegynte time	400	0,0 %	400
Fysio-/ergoterapi-tjenesten			
Egenbetaling kommunal fysioterapi			
A1a (Undersøkelse/vurdering av fysioterapeut, inntil 30 minutt)	Ny		170,-
A2a (Behandling hos fysioterapeut i 20 min)	Ny		98,-
A2b (Behandling hos fysioterapeut i 30 min)	Ny		154,-
A2c (Behandling hos fysioterapeut i 40 min)	Ny		191,-
A2e (Behandling hos fysioterapeut i 60 min)	Ny		242,-
A2f (Behandling hos fysioterapeut i 60 min)	Ny		300,-
A10 (Veiledet trening, minst 30 min)	Ny		25,-
C34a (Gruppetrening 30 min)	Ny		55,-
C34c (Gruppetrening 60 min)	Ny		97,-
C34f (Gruppetrening 90 min)	Ny		138,-
Opphold			
Opphold i omsorgssenter, pr døgn	155	0,0 %	155
Mat opphold, pr døgn	130	0,0 %	130
Dagopphold	120	25,0 %	150
Betaling for skyss til og fra dagopphold for eldre og demente	80	12,5 %	90
Betaling for skyss til og fra Dokka vedsenter, pr tur	30	0,0 %	30
Egenbetaling transport kommunal bil (pris pr km)	4,10	0,0 %	4,10
Trygghetsalarmer			
Leie pr måned	215	39,5 %	300
Der kommunen eier abonnementet (GSM-alarmer)	70	0,0 %	70
Betaling for ekstra smykke	50	0,0 %	50

13 BETALINGSSATSER KOST/MIDDAGSMAT LANDMO SYKEHJEM			
Tjeneste	2017	% - vis endring	2018
Kost for beboere i omsorgssenter fullkost Pr. mnd	3954	5,1 %	4154
Middag i kantine	85	0,0 %	85
Middag utkjørt	85	0,0 %	85
Kost i omsorgssenter vil være en abonnementsordning der man har en fastpris pr. mnd Fullkost kr 4154,- pr mnd * Middag kr 2.235,- pr.mnd * Middag +1 brødmåltid kr 3195,- pr. mnd Unntak er ved innleggelse på sykehus eller annen institusjon.			
I tillegg kommer satser som skal benyttes i beregningen av brukerbetaling for langtidsplass.			
Korttidsopphold Landmo (beregnes etter § 4 i forskriften) Ny pris kjent i desember måned			
Døgnopphold	150		
Dag/nattopphold	80		
Mer enn 60 døgn korttidsopphold i et kalenderår betales det som for langtidsopphold.			
På korttidsopphold i sykehjem vet man ikke noe om det blir noen økning ennå, da dette blir bestemt sentralt. Det kommer nye satser på dette fra helsedirektoratet en gang i desember. Nordre Land kommune forholder seg her til forskriftene.			
Langtidsopphold Landmo (beregnes etter § 3 i forskriften)			
Kurdøgnprisen, maxpris pr døgn	2 719	4,8 %	2 850
<u>Fradrag boutgifter de første 6 mnd:</u>			
Det gis 85 % refusjon av dokumenterte boutgifter når huset står tomt.			
For beboere med hjemmeboende ektefelle gis halvparten i refusjon.			
Utgiftene som det gis refusjon for er:			
- kommunale avgifter			
- husleie			
- strøm			
- forsikring			
Beboer/pårørende må sende inn krav om refusjon innen fastsatt frist, på skjema de får tilsendt.			
* Maks refusjon er satt til kr. 18 000,- for 6 måneder / 3000 pr. mnd.			
Etterberegning av vederlaget foretas etter at ligninga for foregående år er ferdig. Kontrollberegning foretas ved behov eller når det forekommer endringer.			

14 FORELDREBETALING I SKOLEFRIDTSORDNINGEN				
Beskrivelse	2017	%-vis endring	2018	
2 dager = 40 % plass, pris pr måned	1 382	0,00 %	1 382	
3 dager = 60 % plass, pris pr måned	1 935	0,00 %	1 935	
4 dager = 80 % plass, pris pr måned	2 488	0,00 %	2 488	
5 dager = 100 % plass, pris pr måned	2 765	0,00 %	2 765	
Kjøp av ekstra dag, pris pr dag	150	0,00 %	150	
Kjøp av dag i ferie	350	0,00 %	350	
Fradrag gratistilbud (leksehjelp) pr time	32	0,00 %	32	
Kjøp av morgenplass/6. time, pr dag	57	0,00 %	57	
Kjøp av morgenplass/6. time, pr måned	1 100	0,00 %	1 100	
Betaling for mat, 100 % plass, pris pr måned	300	0,00 %	300	
1 dag beregnes uavhengig av tid barnet faktisk er på SFO.				
Alle bestiller kjernetid, og varsler SFO, med hensyn til bemanning, ved endringer av denne.				
Turnusplass innarbeides i forhold til % plass.				
Bestilt plass/dag faktureres uansett oppmøte/fravær.				
Det gis søskenmoderasjon etter at maxpris oppnås, dvs. full plass 1.barn gis 25 % moderasjon				
2. barn, 50 % moderasjon 3. barn.				
Betaling for 38 uker fordelt på 10 måneder.				
Betaling for opphold i ferier utenfor skoleårets 38 uker, faktureres separat.				

15 FORELDREBETALING I BARNEHAGENE				
Antall dager - oppholdstid pr dag	2017	% - vis endring	2018	
Over inntektsgrensen på kr 404.000,-				
3 dager	1695	6,78 %	1810	
4 dager	2270	6,61 %	2420	
5 dager	2730	6,59 %	2910	
Ekstra dag (hvis barnehagen har kapasitet)	235/dag			
Barnehagene har 12 måneders åpningstid. Det faktureres 11 måneder pr år (ikke forfall i august).				
Reduksjoner i betaling				
For 2. barn: 30 % moderasjon				
For 3. barn: 50 % moderasjon				
Makspris heltidsplass i forhold til husholdningens samlede inntekt, samt inntektsgrense for redusert foreldrebetaling og gratis kjernetid for 3-, 4-, og 5- åringene, følger statens satser for 2017.				

16 KOMMUNAL EIENDOMSSKATT				
	2017	% - vis endring	2018	
Alminnelig skattesats	7 o/oo	0 %	7 o/oo	
Differensiert skattesats på boliger, fritidsboliger og ubebygde tomter	2,5 o/oo	0 %	2,25 o/oo	

17	GEBYRER FOR ARBEIDER ETTER MATRIKKELLOVEN		
	2017	% - vis endring	2018
Oppretting av grunneiendom og festegrunn			
Areal fra 0 - 500 m2	8 062	2,4 %	8 256
Areal fra 500 - 2000 m2	17 276	2,4 %	17 691
Areal fra 2001 m2 - økning pr påbegynt 5 da	2 303	2,4 %	2 359
Oppretting av punktfeste			
	7 843	2,4 %	8 031
Oppretting av grunneiendom på hel teig			
Faktureres etter medgått tid, timesats.	750	33,3 %	1 000
Minstegebyr	3 361	2,4 %	3 442
Matrikulering av eksisterende umatrikulert grunn			
Areal fra 0 - 500 m2	8 062	2,4 %	8 256
Areal fra 500 - 2000 m2	17 276	2,4 %	17 691
Areal fra 2001 m2 - økning pr påbegynt 5 da	2 303	2,4 %	2 359
Oppmåling av uteareal pr eierseksjon			
Areal fra 0 - 50 m2	3 541	2,4 %	3 626
Areal fra 51 - 250 m2	7 083	2,4 %	7 253
Areal fra 251 - 2000 m2	11 805	2,4 %	12 089
Areal fra 2001 m2 - økning pr påbegynt 5 da	2 303	2,4 %	2 359
Oppretting av anleggseiendom			
Volum fra 0 - 2000 m3	17 276	2,4 %	17 691
Volum fra 2001 m3 - økning pr påbegynt 1000 m3	2 303	2,4 %	2 359
Registrering av jordsameie			
Minstegebyr	3 455	2,4 %	3 538
Registrering av eksisterende jordsameie faktureres etter medgått tid. Timesatsen er kr 500,-			
Oppretting av matrikkelenhet uten fullført oppmålingsforretning			
Oppretting uten fullført oppmålingsforretning	3 455	2,4 %	3 538
Viser til 6.1.1, 6.1.2, 6.1.4 og 6.1.5. I tillegg kommer gebyrsatsene under punkt 6.1 for å utføre oppmålingsforretningen			
Avbrudd i oppmålingsforretningen eller matrikulering			
Gebyr for utført arbeid når saken blir trukket før den er fullført, må avvises, ikke lar seg matrikkelføre på grunn av endrede hjemmelsforhold eller av andre grunner ikke kan fullføres, settes til 1/3 av gebyrsatsene etter 6.1 og 6.2			
Grensejustering			
Grunneiendom, festegrunn og jordsameie			
Areal fra 0 - 250 m2	3 541	2,4 %	3 626
Areal fra 251 - 500 m2	7 083	2,4 %	7 253

Ved gebyr for grensejustering kan arealet for involverte eiendommer justeres med inntil 5 % av eiendommens areal (maksgrense 500 m²). Eiendom kan imidlertid ikke avgi areal som i sum overstiger 20 % av eiendommens areal før justeringen. For grensejustering til veg- og jernbaneformål kan andre arealklasser gjelde.

Anleggseiendom			
Volum fra 0 - 250 m ³	5 903	2,4 %	6 045
Volum fra 251 - 1000 m ³	9 445	2,4 %	9 671
For anleggseiendom kan volumet justeres med inntil 5 % av anleggseiendommens volum (maksgrense 1000 m ³)			
Arealoverføring			
Grunneiendom, festegrunn og jordsameie			
Areal fra 0 - 250 m ²	9 214	2,4 %	9 435
Areal fra 251 - 500 m ²	17 276	2,4 %	17 691
Arealoverføring pr nytt påbegynt 1 da medfører en økning av gebyret på 2000,-			
Ved arealoverføring skal oppmålingsforretning og tingslysning gjennomføres. Arealoverføring utløser dokumentavgift. Dette gjelder ikke arealoverføring til veg- og jernbaneformål.			
Anleggseiendom			
Volum fra 0 - 250 m ³	9 214	2,4 %	9 435
Volum fra 251 - 1000 m ³	17 276	2,4 %	17 691
Arealoverføring pr nytt påbegynt 1 da medfører en økning av gebyret på 2000,-			
For anleggseiendom kan volum som skal overføres fra en matrikkelenhet til en annen, ikke være registrert på en tredje matrikkelenhet. Volum kan kun overføres til en matrikkelenhet dersom vilkårene for sammenføyning er til stede. Matrikkelenheten skal utgjøre et sammenhengende volum			
Kartlegging av eksisterende grenser der grensen tidligere er koordinatbestemt ved oppmålingsforretning			
For inntil 2 punkter	2 361	2,4 %	2 417
For overskytende grensepunkter, pr punkt	587	2,4 %	601
Kartlegging av eksisterende grense der grensen ikke tidligere er koordinatbestemt eller kartlegging av rettigheter			
For inntil 2 punkter	4 593	2,4 %	4 704
For overskytende grensepunkter, pr punkt	1 148	2,4 %	1 176
Gebyr for kartlegging av rettigheter faktureres etter medgått tid med 520 kr/time			
Privat grenseavtale			
For inntil 2 punkter eller 100 m grenselengde	4 722	2,4 %	4 836
For hvert nytt punkt eller påbegynt 100 m grenselengde	1 181	2,4 %	1 209
Billigste alternativ for rekvirent velges			
Alternativt kan gebyr fastsettes etter medgått tid med 520 kr/time			
Seksjonering			
Uten befarings, 3 ganger rettsgebyret	2 708	2,4 %	2 773
Med befarings, 5 ganger rettsgebyret	4 514	2,4 %	4 622

Grensemerker pr stk	50		50
Arbeid iht matrikkellova kan faktureres etter medgått tid iht timessats	Ny		1 000
Urimelige gebyr			
Dersom gebyret åpenbart er urimelig i forhold til prinsippet som er lagt til grunn, og det arbeidet og de kostnadene som kommunen har hatt, kan administrasjonssjefen eller den han/hun har gitt fullmakt, av eget tiltak fastsette et passende gebyr. Fullmaktshaver kan under samme forutsetninger og med bakgrunn i grunnlagt søknad fra den som har fått kravet om betaling av gebyr, fastsette et redusert gebyr.			
Betalingstidspunkt			
Beregnet gebyr kan kreves inn enten forskuddsvis eller etterskuddsvis. Dokumenterte utgifter til evt tinglysningsgebyr, dokumentavgifter og/eller pantebokutskrifter faktureres i tillegg. Merverdiavgift beregnes ikke.			
Forandringer i grunnlaget for matrikkelføring av saken			
Gjør rekvirent under sakens gang forandringer i grunnlaget for matrikkelføring av saken, opprettholdes likevel gebyret.			
Utstedelse av matrikelbrev			
Matrikelbrev inntil 10 sider	175	0,0 %	175
Matrikelbrev over 10 sider	350	0,0 %	350
Endringer i maksimumssatsene reguleres av Statens kartverk i takt med den årlige kostnadsutviklingen.			
Eiendomsopplysninger :			
Eiendomsmeglerpakke	1924,78	3,9	2000
Eiendomsmeglerpakke ubebygd tomt	769,06	3,9	799
Eiendomsinformasjon fra Matrikel	205,48	3,9	213
Bygningsdata fra Matrikel	205,48	3,9	213
Grunnkart	205,48	3,9	213
Ledningskart	205,48	3,9	213
Matrikelkart/Målebrev	308,24	3,9	320
Godkjente bygningstegninger	615	3,9	639
Gjeldende arealplaner med bestemmelser	308,24	3,9	320
Ferdigattest / midlertidig brukstillatelse	256,87	3,9	267
Vei, vannforsyning og avløpsforhold	308,24	3,9	320
Kommunale avgifter og eiendomsskatt	256,87	3,9	267
Restanser og legalpant	256,87	3,9	267
Planskjema - kun test	297,66	3,9	309
Pipe og ildsted	256,87	3,9	267

18	Ved fra Dokka vedsenter			
		2017	% - vis endring	2018
	Bjørkeved/sekk 60 l inkl. mva	68	1,5 %	69
	Blandingsved/sekk 60 l inkl. mva	58	1,7 %	59
	1000L stablet ved	1020	2,9 %	1050
	1000L løs ved	720	4,2 %	750
	Utkjøring pr 1000L pall	50	0,0 %	50
	Utkjøring, pr sekk	5	0,0 %	5

NORDRE LAND
KOMMUNE